

21

STIRPIVM HISTORIÆ
PEMPTADIS PRIMÆ
LIBER SECVNDVS.

PRÆFATIO.

BSOLVTIS ijs quæ in stirpium historiam præfanda videbantur, ad singularum historias conuertimur. Vt autem in certas classes hæc distinguerentur, à nobis laboratum esse superiore Præfatione ostendimus. Cum autem pro voto id non succederet, necesse habuimus nonnullas extra classes, & elementorū quidam ordine describere: quas in hanc priorem Pemptadem digessimus.

Veluti enim elementa omnium prima sunt, sic stirpes elementorum ordine digestæ reliquas præcedant, vel maximè decet: quod tamen ita præstitum est, vt congeneres ac affines ab inuicem handquaquam sint diuulse. Plus enim affinitati vel similitudini tribuendum duximus, quàm ordini ab elementis petito.

Sunt autem huius Pemptadis stirpes non Græcorum, sed Latinorum elementorum ordine descriptæ. Vulgares verò & vt plurimum nomenclaturas apprehendimus. Maluimus enim stirpes vulgò cognitæ nominibus describere, quàm veteres appellationes ipsis temerè tribuere.

DE ABROTONO.

CAPVT PRIMVM.

Abrotonum femina arborescens.

Abrotonum mas.

ABROTONVM, Diosc. inquit, duūm est generum: femina & mas: quæ Maioris & Minoris appellatione passim cognita sunt: præter hæc verò & Tertium est, reliquis odoratius ac minus.

Maius Abrotonum fruticis non rarè in modum, cultura accedente, adolescit; ad hominis altitudinem tunc attollitur, & caudices profert pollicis crassitudine, aut ampliores: ramulos verò

los verò ex his complurimos, folijs circumueftitos multipliciter ac minutim incifis, subalbican-
tibus, cum grauitate quadam odoratis: pro floribus corymbi à medio ad fastigium vsque
è virgulis dependent, colore lutei, tandem in fermen abeuntes: radix fibrofa est.

2. Minus Abrotonum humile est, virgulis tenuibus, lignosis tamen, affurgit. Folia magis
quàm superioris incifa, minus inalbican: corymbos in Belgio non profert: radix fibris mul-
tis cohæret.

3. Abrotonum odoratum humile.

1.

Tertium genus humilius etiam est. Folia huius
maioris Abrotoni similitudine dissecta, sed minus
candida, & odoratiora, quo Santolinam referunt.
Istud genus feminis admodum fecundum est, co-
piosi e ramulis corymbi ad summum vsque luteo
splendent colore: radix vt aliorum.

Loca, inquit Theophrastus, aprica amat: Dios-
corides in Cappadocia, & Alia Galatia, atque in
Syria Hierapoli gigni refert. Apud Germanos ac
Belgas in hortis feritur. Siculum & Galaticum à
Plinio commendantur.

Augusto mense Abrotoni vigent corymbi, ac
subinde Septembri.

A' *ἄβροτονον* Græci appellant: Latini & Officinæ
nomen retinent: Italus *Abrotono*, ac Hispanorum
nonnullis: alijs *Terna lombriguera*: Germanis *Stad-
wurtz*: *Seruwurtz*: *Sarthagië*: *Schoßwurtz*: *Auff-
rusch*: Belgis *Auroone*, & *Auerwurt*: Gallis *Aurone*,
& *Aurosjne*: Anglis *Dothernwud*: Bohemis *Drotan*.
Extant huius apud Dioscoridè & aliquot spuria no-
mina, vt A' *ἄβροτονον*, *ἡεφκλειω*, *χλοποϊόν*, *θιλυφθόριον*,
ἀψιθιόμυρον, *περκαμπυλον*, *κυμαχίτη*, *θιλυθιμων*,
& *Absinthium Ponticum*: quorum nonnulla
Abrotono feminæ propria sunt, vt *Thelyphtho-
rion*, ac *Thelythamnon*.

Maius genus Dioscoridi femina: Plinio Monta-
num. *Abrotonum*, inquit lib. xxi. cap. xxi. duum
traditur generum: *Campestre* & *Montanum*: hoc
feminam, illud marem intelligi volumus.

Sunt tamen nonnulli in ea sententia, vt Santolinam *Abrotonum* feminam esse velint:
occasionem ex eo accipiunt, quòd in summo virgularum instar corymborum luteos pro-
ferat flores. Sed si Dioscoridis verba hi diligentius expendissent, in hanc sententiam neuti-
quam venissent: Dioscorides siquidem multos feminæ *Abrotono* flosculos circa ramulos
esse ait, qui (scilicet flosculi) *ἐπ' ἀκροῦ*, id est, parte superiore corymbi similitudinem ha-
beant; & auri colore lutei. *Santolina* autem in singulis virgulis vnicum tantum flosculum
gignit. Verba Dioscoridis hæc sunt: *Περὶ τὰ κλωνία πλῆρσι ἀνθους, ἐπ' ἀκροῦ ἔχον κορυμμοειδῆς
χρυσοειδῆς*. Et multos quidem, ac tales, *Abrotonum* maius, tum & *Tertium odoratum*,
flores gignit. Vtrumque idcirco *Abrotonum* femina.

2. Minus *Abrotonum* mas est, Plinio *Campestre* dicitur.

3. Tertium, vt diximus, & femina quoque est, *Odoratum* vulgò ex eo appellat, quòd ceteris
odore præstet. Dioscorides *Siculum* cognominari videtur. Ceterum *Abrotonum* cali-
dum & ficcum ordine tertio fatis intento, digerendi quoque ac rarefaciendi vim habet.

Abrotoni semen decoctum, aut crudum tritum cum aqua & potum, non nisi recta cer-
uice spirantibus, conuulsis, ischiadicis, vrinæ difficultati, & mentibus suppressis auxiliatur:
lumbricos interimit ac pellit: Cum vino exitialium venenorum antidotum est: aduersus
scorpionum quoque ac phalangiorum morsus prodest: aduersatur autem ventriculo.

Cum oleo tritum aut permixtum, rigores per circuitum recurrentes tollit, corpusq; cal-
facit, si ante inuasionem eo confricetur. Cum farina hordeacea tritum & impositum phy-
mata discutit. Oculorum inflammationibus cum cocto cotoneo malo, aut pane im-
positum subuenit. Vsti *Abrotoni* cinis cum oleo tenuium partium, vt *Cicino*, *Raphanino*, *Sy-
cionio*, alopeciam curat, & barbam segnius enascentem elicit.

Serpentes, lecto instratum, & suffitu abigit. Ramo eius, si subiciatur puluino, Vene-
rem stimulari tradunt: Plinius.

DE

De ABSINTHIIS, ac primùm de Latifolis.

CAP. II.

ABSINTHII plura occurrunt genera: vnum latioris folij, quod ceteris præstat: alia duo tenuioris sunt folij: reliqua spuria. Dioscoridi tria Absinthij recēset genera: Ponticum, Seriphium, ac Santonicū, quæ ad superiora genera referēda veniunt.

Latifolium Absinthium caule assurgit ramoso, cubito altiore: folia promit ampla, multiplicatis sectionibus laciniōsa, mollia, e virore canescentia, inferiore parte candidiora: flosculi parui rotundi cauliculos superiorēs conuestiunt, colore sublutei, in exigua femina staminea abeuntes: radix subest dura, lignosa, in diuersa tendens, restibilis, & in plures annos sufficiens.

Amat Latifolium Absinthium saxosa, montosa, & inculta loca: prouenit non rarò circa aggeres. Vbiq̃ & omnibus regionibus vulgare. Præstantius, inquit Dioscorides, in Ponto, Cappadocia, & in Tauro monte nascitur. Plinius Ponticum Italico amarius esse ait. Valde amarum Absinthium Ponticum esse & his verbis Ouidius ostendit:

*Turpia deformes gignunt absinthia campi,
Terraq̃, de fructu quàm sit amara docet.*

Nasci verò in Ponti regionibus & Latifolium nostro simile, ac in vsu Constantinopoli medicamentum tale esse, Bellonius in primo Singularium suorum libro, cap. 76. refert.

Reperitur & in quibusdam frigidis Heluetiorum montibus, quod præ cæli rigore non attollitur, sed per terrâ serpit, vnde Supinum à nonnullis dicitur.

Iulio ac Augusto flosculi seminaque perficiuntur; colligi ac in vsum reponi tunc Absinthium vtiliter potest.

Græci Ἀψίνθιον appellant: Comitorum nonnulli etiam Ἀψίνθιον, (siue vt plerique Ἀπνον) quasi non potabile, quod propter insignem eius amaritudinem in potionem non videatur admittendum. Dicitur & Βαθύπικρον, aut (vti alij legunt) Βαρύπικρον. Ab Apuleio Absinthium Rusticum: nos Latifolium cognominauimus, ad aliorum differentiam.

Arabum interpretes præstantius, quod videlicet Ponticum Dioscoridi, Romanum cognominant, & post hos posterioris ætatis Medici barbaram sectantes medicinam. Itali Absinthium *Affensio* nominant; Hispani *Axenxios*, *Affensios*, plerique *Donzell*: Lusitani *Alofna*: Germani *Weronmüt* / *Wernuu*: Galli *Aluyme*: Belgæ *aisent*: Britanni, siue Angli, *Common wormwood*: Bohemi *Petunef*.

Facultate autem ac temperie calidum ac siccum est Absinthium; & calidum quidem secundo ordine; siccum verò etiam tertio. Amarum est & expurgans, & vnà quoque potentie astringendi vim obtinet.

Vtilissimum idcirco debili ventriculo, quem bilis infestat: nam amaritudine sua hanc expurgat, & per infernam egestionem expellit, perque vrinam euacuat; astringendi verò sua potentia ventriculum roborat ac confirmat. Sed ad contentam in ventriculo pituitam nihil (addit Galenus) iuuat.

Crapulam idem præsumptum arcere & fastidia discutere Dioscoridi ait; iuuat verò non modo ante sumptum, sed & à crapula ac largiore potatione ventriculum ac stomachum malè habentem breui reficit.

Aduersus diuturnas & prorogatas febres, præsertim tertianas, magno sæpenumerò præsidio est; neque enim ventriculum tantummodo confirmat, aut cibi appetentiam excitat, sed & iocinori robur conciliat, ac ipsum ab obstructionibus expedit, vitiosos humores per vrinam expurgans.

Confert deinde Absinthium plurimum etiam his, qui ex liene sanguinem profusum vomunt. Quod quidem accidit, cum lien sanguine crasso distentum ac turgidum seipsum ex-

Absinthium Latifolium.

Sanguinis
vomitus.
onerat.

onerat. Tunc autem magno impetu sanguis sæpè plurimus vomitu eijcitur, nonnullum verò & cum excrementis permixtum per inferiorem ventrem nigrum & corruptum descendere contingit; fit autem non rarò, vt in ipsa violenta copiofioreq; vomitione æger deficiat, aut viribus resumptis, in difficilem ac penè incurabilè Ascitem paulò pòst delabatur, præsertim sæpius malo recurrente. Ab his periculis agrum absinthium vindicare potest, si à vomitu re-
fectis, & vtcumq; reparatis viribus, multo tempore, quocumque libuerit modo, hoc vtatur.

Pellit præterea absinthium & interaneorum vermes, non modò intrò assumptum, sed & foris admotum; aduersatur omnibus putredinibus; oris graueolentiam emendat; vestes etiam à tineis conseruat; culices cum oleo corpori illitum abigit. Item in cataplasmaticis ac fomentis, ad astringendum & resiccandum plurimum potest.

Dioscorides præterea & ad inflationes vtile esse refert, & ad ventris ac stomachi dolores cum seseli & nardo Celtica; Morbum item regium sanare decoctum, aut dilutum eius quotidie cyathorum trium mensura potum.

Commodum verò & ad strangulationes ex fungis cum aceto; cum vino verò potum aduersus Ixiam, Cicutam, muris aranei morsum, & draconem marinum. Imponitur anginis cum melle & nitro: pustulis nocturnis, *Επιπύκνιδας* vocant, cum aqua: fuggillatis cum melle: ad caligantes oculos, & sanie manantes aures eodem adhibetur modo.

De Tenuifolio Absinthio, quod Romanum appellatur. CAP. III.

Absinthium tenuifolium.

TENUIFOLIUM absinthium cauliculos pro-
mit complures, tenues, dodrante aut pede
altiores, foliis circumuestitos, multò quàm supe-
rioris minoribus ac tenerioribus, minutissime ac
tenuissime dissectis. Flosculi vti prioris secundum
cauliculos ac virgulas dependent: radicle tenues
per obliquum proserpentes germina complura
hinc inde promunt. Subcandidum quoque istud
absinthium est; multò minus quàm latifolium
amaricans; & odore haud perinde graui aut iniu-
cundo, sed potiùs grato.

In Mysia, Thracia, Pannonia, aliisque vicinis
regionibus frequens. Reperitur & in Bohemia, ac
in non paucis Germaniæ incultis locis. In Belgio
& Britannia hortense est.

Autumno flores, semenq; profert, paulò pòst,
hieme aduentante, herba marcescit, vegeta inte-
rim radice, à qua vere folia caulesq; rursus exeunt.

Vulgò Romanum absinthium, & *Roemische
Assene* appellant, quo nomine compluribus me-
dicinam facientibus, ac Pharmacopœis innotuit,
qui hoc absinthio Pontici loco vtuntur. Videtur
verò Ponticum illud esse, quod à Galeno xi. Me-
thodi his verbis describitur: Ponticum ad iocino-
ris & ventris phlegmonas eligi præstat. Porro id
tum folio, tum flore longè quàm cetera absinthia
minore; odor quoque huic non modò non insua-
uis, verum etiam aromaticum quid præferens: re-

liquis omnibus planè est fœdus. Differens verò istud Ponticum est, ab eo, quod à Dioscori-
de commendatur. Nam Dioscoridis Ponticum, ex primi generis, siue Latifolij absinthij est
numero: quod & Galenus lib. vi. de simplic. medic. facult. cap. de Abrotono affirmat: Ab-
sinthij, inquit, tres sunt species, quarum vnã eodem cum genere ipso nomine appellant,
cuiusmodi potissimum est Ponticum, &c. Ex quibus manifestum, Galenum hoc loco Ponti-
cum non aliò quàm ad primum Absinthium retulisse. Proinde non temerè plerique admi-
rantur Galenum in lib. de med. methodo Ponticum & flore & folio minus esse scriptisse.
Excusatur à nonnullis, qui occasionem in deprauatum coniciunt codicem, & xi. Methodi
pro *μικροτέγισ*, i. minoribus, restituendum volunt, *μακροτέγισ*, siue longioribus. Tenuifo-
lium ergo istud absinthium haudquaquam legitimum Ponticum est. Neque etiam Ara-
bum Romanum, quibus non aliud est Romanum, quàm Græcorum Ponticum.

Creditur verò & à nonnullis istud esse appellatum Santonicum, verum hoc non in Mysia,
Thracia,

Thracia, aut aliis Orientem versus regionibus requirendum, sed ultra Alpes in Galliis, si fides Diof. exemplaribus. Sunt tamen qui velint non ultra Italiae Alpes, sed in Galatia Asiatica nasci; & in Sardorum regione, quæ & in Asia minore: unde illi *Σαρδονίον* Græcè nomen, quod in Santonicum commutatum, transcribentium (vt aiunt) errore. Retinent Diof. exemplaria Sardoniij vocem, Galeni verò Santonici; ex quo ad posteritatem, vt videtur, peruenit. Plinius etiam Santonicum vocat, & à Gallia quadam ciuitate sic nominari refert.

Facultate autem Tenuifolium istud Absinthium calidum quidem est ac ficcum, amaritudinis quoque, sed multò minoris, quàm Latifolium, particeps; astringendi autem vis in eo superat.

De Seriphio, siue Marino absinthio.

Absinthium Seriphium.

CAP. IIII.

Absinthium Ægyptium.

SERIPHIVM Absinthium tenuitate, ac multiplici foliorum sectione Tenuifolio haudquaquam cedit: in tenues & minutulas particulas complures similiter dissecta sunt foliola, mollia, item & candida: cauliculi in multos ramulos diuiduntur, circa quos flosculi & femina vti aliorum. radix dura & lignosa.

Amat aggeres, incultaq; quæuis haud procul à mari loca; frequens Hollandiæ, Zelandiæ, Flandriæ littoribus, ac vicinis locis. Reperitur & in Gallia, Italia, aliisque regionibus maritimis, sed non rarò odore, quandoque & colore differens. Quod enim circa littora exit maris Mediterranei in plerisque Europæ prouinciis, veluti in Narbonensi Gallia, graueolentius est, ac minus candicat: candidius verò ac minus graueolet ad Oceani littora natum. in Africa & Ægypto odore etiam potentius est, quale olim ad me Magnificus vir Iacobus Antonius Cortufus Patritius Patavinus misit.

Tempore florendi, feminisque perficiendi cum prioribus conuenit.

Nomen à Græcis *Σερφίον* & *ΑΨίνθιον* *Σαλασσίον* habet, Latini Seriphium, & Absinthium marinum appellant, vulgò *Tea* *alfene*: Angli *Tea wormwood*. Dicitur & à nonnullis Santonicum, vt Diof. testatur: sed & aliud tamen Santonicum, à Seriphio differens.

Est autem Seriphium, siue Marinum absinthium calidum quoque ac ficcum natura. Stomacho, vt Plinius, inimicum. Dioscorides per se, vel cum oriza decoctum, ait, & cum melle sumptum, ascaridas, & rotundos lumbricos necare, aluumq; simul leuiter subducere. quod & Plinius affirmat, Aluum, inquit, mollit, pellitque animalia interaneo rum.

C

DE

De Externis & Spuriis Absinthiis.

CAP. V.

Absinthium inodorum, & inspidum.

Absinthium angustifolium.

Absinthij angustifolij ramulus foliis fissis.

1.

2.

3.

SPURIORVM absinthiorum, quæ non abs
re Externa appellari possunt, aliquot super-
sunt genera.

Herba alba ab Heluctiis appellata, vel prima
occurrit. Tota hæc mollis, veluti lanuginosa at-
que albida est, & Seriphio siue Marino absinthio
assimilis, sed candidior; odore & sapore ipsum
quoque satis refert, sed tamen aliquanto suauior,
ad Caphuræ odorem accedens.

In Valesia prope Sedunum in collibus nasci
apricis, Gesnerus scribit; ac Autumno demum,
& sub Æstatis finem florere.

Proximum genus, foliis, caulibus, flore; vul-
gare Latifolium refert, sed odore ac sapore de-
stituitur, vnde & Inspidum appellatur. Quibus
locis, aut qua in regione huiusmodi nascatur,
nondum cognouimus, in studiosorum hortis à
nobis repertum.

Tertium ex Lauandula & Absinthio miscel-
lanea quædam stirps apparet. Cauliculi eius com-
plures, tenues, teretes, & lignosi in multas alas
sparguntur: circa quos flosculi, Absinthij ac Ar-
temisiæ similes; folia oblonga, incana, veluti La-
uandulæ, subinde tamen in partes quasdam fissa.
odore autem hæc stirps haud ingrato, Lauandu-
lam tenuiter refert.

In maritimis fertur, præsertim Adriatici fi-
nus,

nus, spontè nasci; in hortis facillè comprehendit, ac mediocriter hiemem fert.

Spuria autem hæc sunt, nec legitima Absinthia.

Primum Conradus Gesnerus Seriphium feminam nominavit, & vulgò Herbam Albam 1.
Weißkraut dici refert; alius Santonicum appellare maluit. Nam Santonicum in Gallia
ultra Alpes reperitur, & à regione, in qua nascitur, nomè sortitum. Heluetiorum autem ager
Romanis est ultra Alpes ad Gallias pertinens; sed longe tamen ab his abest Santonum pro-
vincia; hæc enim Aquitaniæ pars est, sita ad Oceani oram maritimã, infra Garumnam flu-
men, versus Septentriones. Santonicum idcirco Absinthium, si à Santonibus nomen haber,
procul ab Alpibus nascitur: quòd si verò iuxta Alpes, à Santonibus nomen non accepit.

Alterum Inodorum, Insipidum ac Fatuum absinthium rectè appellatur.

Tertium Angustifoliù absinthium dicitur: à plerisq; tamen Lauandula flore Absinthij: ab 2.
aliis Artemisia marina. flore tamen Absinthio, quàm Artemisiæ (his ipsis testibus) similior. A 3.
vero recedunt, qui Santonicum esse censent; longius verò etiam, qui Seriphium esse existimant.

Facultate Herba quidem Alba caloris & siccitatis cuiusdam exiguæ particeps est. 1.

Alterum Absinthium, vt sapore ac odore destituitur, ita vix vilius qualitatis calidæ, mul- 2.
tò minù expurgatricis facultatis aliquid possidet. Summopere cauendum, ne tale aliquod
(si alicubi occurrerit) pro legitimo colligatur. Odor perpetuò consulendus, atque vnà sapor.

Angustifolium absinthium calidum ac siccum est, sed tamen haud intense, multò certè 3.
minù, quàm vel Absinthium, vel Lauandula.

De Sementina. CAP. VI.

Sementina.

AD Absinthij genus contingit & referri, vul-
gò Sementinam dictam; non tamen pr imis
tribus comparandam, sed vel inter Spuria absin-
thia, vel aliò referendam. Caule hæc assurgit, mox
in multas alas ac ramos distributo, circa quos fo-
lia minuta, copiosiora verò semina, exigua qui-
dem illa, sed adeò frequentia, vt stirpscum ramis
vniuersis semine tota turgida appareat.

Peregrina est stirps; semen in calidarum regio-
num hortis satum non infeliciter prouenit.

Galli *Barbotine* appellant: Italis *Semenzena* est;
vnde & Latinis Sementina. Semen passim Semen
Sanctum, & Semen contra Lumbricos appella-
tur; à quibusdam Semen Zedoariæ.

Amarum autem admodum hoc semen est; ca-
lidum & siccum ea de causa facultate. Aduersus
ventris lumbricos, & interaneorum vermes quo-
cumque modo sumptum vtile. Vtilius verò &
futurum, si Rhabarbari nonnihil ei addatur: ita
enim non modò vermes interficiuntur, sed & per
aluum mortui expelluntur; quod fieri omnino
expedit.

De Agrimonia sine Eupatorio.
CAP. VII.

FOLIA Agrimonia profert oblonga, in plures
vtrinq; partes diuisa, quarum singularia Can-
nabis particularibus quadamtenus similia, sed latiora, molliora, minùque saturato colore vi-
rentia, hirsuta, & secundum margines crenata. Caulis tenuis, rectus, cubito altior, duriuscu-
lus, subnigricans, & ipse pilosus; à cuius medio sursum versus flosculi exeunt parui, lutei;
deinde semina fastigio latiora, quæ deorsum inclinantur, & propè inambulantium laneo ac
pelliceo vestitui inhaerent. Radix oblonga, mediocris crassitudinis, subnigricat.

Locis parù cultis secus vias, sepimenta pratorum ac aruorum, ac quandoq; in siluis exit.
Iunio mense, ac seriùs flores: semen deinde in multam Æstatem facit.

Græcis est *Εὐπατόριον*; Latinis quoq; Eupatorium; Plinio Eupatoria. Inter nothas appella-
tiones *Ἡπατόριον*, ac *Ἡπατίης* etiam appellata reperitur. Est tamè & aliud Eupatorium Apu-
leio;

Agrimonia siue Eupatorium.

leio; ipsum nempe Marrubium. Aliud item Hepatorium Officinis, vulgaris videlicet vsus, quod & Hepatorium adulterinum appellatur. Officina Eupatorium Agrimoniam nominant: à nonnullis Ferraria minor dicitur: ab aliis Concordia aut Marmorella. In vetere versione Oribasij de simplicibus lib. 1111. Agrimonia Lappa inuersa nominatur, & Lappa quidem inuersa, quod femina lapparum instar aspera deorsum dependant: Italis quoque *Agrimonia*: Hispanis *Agramonia*: Germanis *Ydamenge*, *Bruckwurtz*: belgis, Gallis, & Anglis, *Agrimonia*. Bohemis *Stai* ut. Differt autem Agrimonia ab Argemone.

Eupatorium autem ab Eupatore inuentore nomen, & Regiam, inquit Plinius, auctoritatē habet.

Citra autem manifestā caliditatem adstringendi mediocrem vim Agrimonia obtinet, & vna temperiem siccam. Galenus Eupatorium tenuium esse partium refert, & incidendi expurgandiq; facultate præditū; quocirca & iocineris obstructions expurgare, & simul visceri robur adstringendi sua facultate addere. Decoctum foliorū hepaticis, & nephriticis sanguinem mingētibus conuert.

Semen, Plinio auctore, dysentericis in vino potum auxiliatur: addit Dioscorides, iocinerosis, & à serpentibus commorisis.

Contrita folia ac cum vetere suillo adipe imposita, vlcibus difficilem cicatricem contrahentibus, medentur; Dioscoride quoq; auctore.

De vulgari siue Adulterino Hepatorio.

CAP. VIII.

Vulgare Hepatorium.

VULGARE Hepatorium teretibus ac subrubentibus caulibus ad duos cubitos, vel altius interdum assurgit: foliis hi conuertiuntur oblongis, virentibus, per marginem serratis, quin septenisve ab vno dependentibus pediculo, instar cannabinorum, sed tamen mollioribus: flosculi exigui, muscosi, dilute rubentes, in mollibus rotundis umbellis, & quidem in alarum fastigiis apparēt; qui tandem in pappos euanescent: radix subest fibrosa, mediocris magnitudinis.

Circa scrobium, riulorum, ac stagnantium aquarum margines, fluuiorum ripas, alijsq; vliginosis locis, subinde & in veteribus ac humentibus muris nascitur: amat aquosa & vicina aquis loca, non tamen rigari omnino postulat.

Proxima huic videtur, quæ Hepatorij aquatilis nomine, inter eas quæ aquosis gaudent, describitur Pempt. 1111. libro v.

Iulio & Augusto floret ac viget: radix restibilis est, sed caules foliaque hieme intercidunt.

Vulgò Hepatorium, nonnulli etiam Eupatorium: Leonhartus Fuchsius Eupatorium adulterinum nominat: plerique Cannabinam, à similitudine foliorum cum Cannabis. Existimatur & ea quam Baptista Sardus Terzolam vocat: Germanis est *S. Künigünde* raut. i. Sanctæ Kunigundis herba, & *Wasserdoß*: Belgis *Woeltiens* irupt.

Hepa-

Hepatorium autem ab ea, qua hepato siue iocinori prodest, facultate nomen inuenit: ad Eupatorem inuentorem referri non potest.

Amara autem sunt herbae & folia & radix, calida & sicca ordine secundo. Vim obtinent expurgatricem & aperitiuam, crassos humores attenuant, & per urinas expellunt, sanguinem puriorem reddunt. Datur utiliter decoctum huius scabie aut alia quavis cutis foeditate laborantibus, tum & iis, quibus vel lien vel iecur obstructum aut tumidum: vtriusque enim visceris infarctus expedit; tum & fellis. Proinde & ictericis, praesertim post principia, utilis: diuturniores ac productas tertianas febres citò curat ac tollit; aduersus quartanas etiam prodest.

Succus herbae ac foliorum eadem potest, qui & ventris lumbricos assumptus potenter necat. Fugantur venenatae ferae ac animalia aridae herbae fuisse. Ceruos telis vulneratos, pastu huius herbae proculdubio sanari, quidam affirmant.

De *Alfine*.

CAP. IX.

Alfine maior.

Alfine minor.

INTER Alfines vna maior ac procerior est, aliae minores & humiles: sunt & quas Spurias non abs re nominare licet.

Maior Alfine cubitalibus, subinde etiam altioribus assurgit coliculis, à radice compluribus, teretibus, tenuibus, geniculatis: foliis è singulis articulis binis, digito latioribus, longioribus quàm Parietariae: quibus satis forma respondent, sed laeuius, pilis, lanuginève carentia, dilutiusque virentia. Cauliculi aliquo modo transparentes apparent, ac circa genicula dilutè admodum quandoque subrubent, veluti Parietariae. flosculi in alarum summo candiduli, veluti graminis Leucanthemi, sed tamen minores; oblongis succedentibus haud magnis capitulis, in quibus semen. radix ex tenuibus capillamentis confibrata.

Alterà Alfine humi vt plurimum procumbit, cauliculi eius tenues, teretes, ac geniculati, à quibus ramuli: folia veluti prioris, sed minora multò, veluti & tota est herba, quæ ad prioris magnitudinem nullatenus accedit, omnibus partibus minor: flosculi similiter albidii, capitula veluti prioris: radix perinde fibrosa.

C 3

Tertia

Alfine minima.

Alfine marina.

3. Tertia similis Secundæ, sed longè minor; coliculi tenerrimi sunt; foliola admodum minuta, flosculi exigui, radicula tenuissima.
4. Quarta verò & quædam est, sed maritima; hæc Secundam referret, nisi caules crassiores, breuiiores, crebrius geniculati: folia similiter crassiora: capitula non in rotunditate oblonga, sed latiuscula; in quibus semina terna, quaternave.
1. Prima Alfine inter vepres, in dumetis, sub rubis, locis opacis & alsiolis, prope fontes vel defluentes aquas exit.
2. 3. Secunda & Tertia lucos & humentia etiam amant, sed tamen in hortis inter olera, ac in vitibus enascuntur.
4. Quartam frustra fuerit alibi, quàm in maritimis requirere.
Virent Alfine etiam hieme; Vere florent, ac semen perficiunt.
Alfinem Græci Ἀλφίην quoque appellant: dicitur verò & μῦρις ὠτίτι .i. muris auricula; est tamen & alia Muris auricula, à Dios. alio descripta loco. Discrimen harum notum, & Galeno quidem qui de vtraque seorsum scripsit. Distinguit & Plinius inter Alfinem & Myosotidem. Paulus autem Ægineta Alfinem à Myosotide non putauit differentem, vt in littera M. vbi de Myosotide, apparet. Nominatur verò & Alfine spuris quibusdam vocibus, Myorthocos, & Myortosplenon.
1. Priorem plerique Hippiam maiorem appellant; incognita tamen multis est, ac etiam (quod admiramur) diligentibus de stirpium materia scriptoribus.
2. 3. Secundam & Tertiam Morsum gallinæ vulgò vocitant; plerique Hippiam minorem; Ruellius ab Italis *Passerinam* dici refert; Gallicè verò *du Mouron*; vnde Belgis *fièur*, Germanis *Hänerbiss*; Anglis *Chickeweede*.
4. Quartam Alfinem Marinam appellandam natales requirunt.
Est autem Alfine frigida quidem & humida, ac aqueæ essentia; quare & citra adstrictionem refrigerans; vt Galenus. Oculorum inflammationibus cum polenta, auctore Dioscoride, imponitur: Succus aurium doloribus, (ex causa videlicet calida) infunditur.
Minore, auiculæ caueis inclusa, cum escam fastidiunt, recreantur.

De Spu-

De Spuriis Alsinis. CAP. X.

Alſine ſpuria prior, ſiſæ Morſus gallinæ.

Alſine ſpuria altera.

DIFFERUNT à superioribus Spuriæ Alſines, quòd pilofæ ac hirsutæ appareant: foliorum etiam forma, ac floſcolorum color quarumdam non reſponder.

Prima harum tenuibus cauliculis humi, veluti minores Alſines, procumbit; foliola latiuscula incifuras ferè duas habent: floſculi è cæruleo purpurei: radix tenuis, longa, adnatis fibris capillatur. 1.

Alterius folia oblongioris formæ, ambitu ferrata ſunt: floſculi fimiliter cærulei: valuulæ planæ, quales Veronicæ; radix fimiliter fibroſa. 2.

Tertia ex minoribus Alſinis priorem omnino referret, niſi tota hirsuta, ac è virore ampliùs nigricaret: caules & folia ſunt minoris Alſines: floſculi quoque albid; capitula cum ſeminibus reſpondent; nec radices fibroſæ deficiunt. 3.

Huic caule, foliis, floſculis candidis, capitulisque fimilis eſt Quarta, ſed aſurgens, haud procumbens, candidior & lento quodam ac glutinoſo veluti fucce aut rore occupata, tangentium manus inficiente. 4.

Reperiuntur paſſim, etiam in agris demeſſa ſegete; Quarta tamen non vſque ad eò frequens occurrit.

Vigent ac virent quo tempore aliæ Alſines.

Priorem & alteram, plerique Morſum gallinæ quoque appellant: Germanicè *Hünerbis*; Gallicè *Morſgelin*.

Tertia nonnullis *μυδς αἴτα*, & Auricula muris appellatur: non eſt tamen legitima Dioſ. *μυδς αἴτα*. Defunt flores cærulei, & radix digitalis craſſitudinis (ſi legitima lectio.) Poſſeſt idcirco non modò pro Spuria Alſine, ſed & pro notha Auricula muris haberi; veluti & Quarta, à Tertia exiguum, vti diximus, differens.

Videntur autem hæc frigidæ quoque ac humidæ, ac aliis Alſinis potentia ac viribus aſſimiles.

Anagallis mas.

Anagallis femina.

ANAGALLIS Alfine similitudinem refert, eius præsertim, quæ inter minores prior est. Cauliculi eius quadrangulares non attolluntur, sed per terram sparsi iacent; pauca paruulaque folia, non toto ambitu rotunda, superna parte virent, auersa verò exiguis nigricantibus punctulis notantur: flores in tenuibus pediculis iuxta folia, aut phœniceo colore rubentes, aut cærulei: fructus rotundus instar feminis Coriandri, in quo semen minutum: radix tenuibus fibris constat.

In aruis, iuxta femitas, & in hortis ac vineis non rarò vtraque prodit. Frequenter tamen flore rubens. Lutei verò floris & quædam in siluis & opacis reperitur locis, prioribus alioqui haud dissimilis. In Auitria quidè, vt C. Clusius; in Britannia autè, vt M. Lobelius annotauit.

Tota Æstate, potissimum tamen Augusto mense, florem facit.

Anagallis Græcis similiter *Ἀναγάλλις*; à nonnullis, Plinio auctore, Corchorus. Marcellus vetus scriptor Maciam appellat, quæ vox & inter spurias apud Dioscoridum extat: Germanis *Gauchhert*; Belgis *Supthelherl*; Anglis *Pimpernell*.

Quæ phœnicei est floris, mas habetur; eadem Phœnicion & Corallion dicitur. Ex hac paratur cõpositio Diacorallion aduersus articulares morbos, de qua Paulus Ægineta li. vii. Appellatur verò & hæc ipsa, vt inter nothas appellationes scribitur, Aëritis, Ægitis, Sauritis.

Altera, cærulei floris, femina vocatur, quæ & Zeliaurus, & Nycteritis, nominibus spurii dicta reperitur.

Habet autem vtraque Anagallis desiccandi vim citra mordacitatem; nonnihil quoque caloris, & quamdam trahendi facultatem, aded, vt & infixæ corpori extrahat: auctor Galenus. Dioscoridum vtramque mitigandi vim habere, inflammationes arcere, adactos corpori aculeos extrahere, & nomas cohibere tradit: succum item caput gargarisatum purgare, naribus infusum dolorem dentium lenire, si in aduersam narem iniiciatur; retusæ oculorum aciei auxiliari, & argema cum melle expurgare: contra viperarum morsus, iocinoris, ac renum vitia, si ex vino bibatur, prodesse. addit dici eam, quæ cæruleum florem profert, prociduum sedem reprimere, quæ verò phœniceum, impositione euocare.

ARTEMISIÆ genera posteriores complura statuunt, Matricariam & Tanacetum eò quoque referentes. Fuchsius florem Africanum huc quoque adducere conatus fuit, de quo Pemptadis alterius lib. iii. Nobis de propriè Artemisia dicta primùm; deinde de aliis congeneribus agendum.

Huius

Artemisia latioris folij.

Artemisia tenuifolia.

Huius autem Artemisiae genera duo: vnum latioris folij; alterum tenuioris.

Prioris Artemisiae folia lata sunt, laciniosa, ac varie dissecta, per margines incisa, Absinthij Latifolij minora, nec perinde albida; superius enim herbido colore virent, inferius tantummodo inalbescant: caules recti, sesquicubitales, rotundi, striati, ac in paruulos multos distributi, subinde rubent, folia circa quos sensim attenuantur: flosculi perexigui, Absinthij æmulij, sursum versus digeruntur: radix multis firmatur fibris.

Alterius minutissime dissecta folia Abrotoni maris æmulantur; paulò tamen minora, & longiora: cauliculi tenues, in tenuiores alas diuiduntur, quibus præter exigua inferius foliola, & parui corymbi copiosi superius adherent, minores quam prioris: radix crassa alte descendit.

Prior Artemisia secus vias, agrorum & aruorum margines, multis locis frequens est, & non modò in locis mari vicinis, sed & longissime ab eo distans exit; & nonnullis locis altior amplius luxuriat: alibi humilior, pro soli videlicet ac regionis conditione, quæ ad stirpium mutationem plurimum facit.

Alter longius à maritimis recedit; in Germania, Bohemia, Austria, aliis regionibus secus scrobes, aquarum riuulos, quandoque etiam in apricis occurrit.

Florent ambæ, & semen perficiunt æstiuis mensibus, inarescunt inde; sed restant hieme radices.

Quæ Græcis Ἀρτεμισία, apud Latinos nomen retinet, quod ab Artemisia Mausoli Cariae Regis uxore, hanc sibi adoptante, accepit; antea παρθένης dicta, vti Plinius refert. Apuleius παρθένοι etiam dici affirmat, apud quem & complures appellationes huius occurrunt: quarum multæ inter nothas apud Dioscoridem. Harum pleræque legitimæ Artemisiae, nonnullæ aliis conueniunt, quos subinde Artemisiis annumerari contingit. Potest hæc πολύκλωνος, & fortassis non abs re ἐφesia, χαριστολογία, λουκώπης, & Valentina dici.

Priorem Artemisiam nonnulli Matrem herbarum nominant: Germani Beyfus; & Sant Johannes gürteit: Hispani Artemisa: Itali Artemisia: Galli Armoisa: Belgæ Wjuuet / Sant Jans krupt: Angli idugwoite: Bohemi Ezerobyt.

Alter Artemisia λεπτόφυλλος cognominatur, siue Tenuifolia. Huius & in legitimo de Artemisia apud Diosc. cap. tum & altero inter notha reiecto, nomen, & qualiscumque descriptio

1.

2.

1.

Soli ac regionis conditione, ad stirpium mutationem plurimum facit.

2.

1.

2.

scriptio occurrit. Videtur autem hanc Matthiolus pro Ambrosia altera depinxisse.

Est autem Artemisia vtraque, auctore Galeno, exalfaciens, ac modicè desiccans; calida autem secundo excessu, sicca primo aut secundo remisso, & vnà modicè tenuium partium. Plinius priuatim feminarum malis mederi ait: Diof. ad ducendos menses, secundas, & foetus: item ad præclusiones, & inflammationem vteri, ad infessus muliebres adiici, atque ipsis incoqui refert: item cum myrrha subditam, eadem, quæ infessu posse: bibi & comam decoctam eorundem gratia; iam & pubi instar cataplasmatum impositam menses ducere.

Cit verò & eadem remoratum urinam, ac calculos comminuit, eodem auctore.

Plinius, viatorem, ait, qui alligatam herbam habeat, lassitudinem non sentire: & secum habentem, negari nocere mala medicamenta, bestiamve vllam; & ne Solem quidem: bibi verò & ex vino aduersus opium.

De Botry.

CAP. XIII.

Botrys.

EXIGVA herba Botrys est, dodrante vix altior, fruticis modo rectè, & vnico caule assurgens, in nonnullos tamen ramulos effuso, ac distributo; quos folia vtrisque laciniata, atq; profundius incisa, instar foliorum Erigeri, exornant: semen in racemulos collectum, circa totos exit ramulos, radix in fibras abit. Tota herba per maturitatem in viridi luteo languescit colore, odorata est, & tota quoque gummoso lentore prædita, quo colligentium manus inficit. ante verò quàm adoleuerit, ac quum primum prodit, folia inferiore parte rubent.

Nascitur in Italia & Gallia circa profluentes aquas, & fontes: reperitur verò & in sabulosis, ac aridis, in oliuetis quibusdam; facillime in hortis adolefcit. annua est.

Augusto ac Septembri mense ad perfectionem venit.

Græci Βότρυν appellant: Latini eadem appellatione vtuntur: Itali Botry: Germani Kraubentraut, & Krottenfrau: Galli Pymen: Belgæ Piment, Drupe uentruyt: Angli Olive of Hierusalem: Hispani Bien granada.

Dicitur verò & Artemisia, vt non modò Dioscorides, sed & Plinius testatur: apparet autem Artemisiam illa species, quæ Μονόκλων Ⓞ appellatur.

Præter enim duas illas Artemisias, de quibus cap. præcedente, & tertiam superesse Diof. & Plinius testatur.

Quam Dioscor. Μονόκλων, siue vnicaulem: Plinius lib. 25. cap. 7. etiã Botrym ac Ambrosiam vocari refert. Tenuis autem hæc describitur herba, simplici caule, & minutis floribus scatente, flauo colore, quæ iucundiorẽ quàm præcedentes Artemisiam odorem fundat: qualis vtiq; Botrys. est. Facit huc quòd Botrys Diof. auctore, etiam Artemisia ac Ambrosia dicatur.

Ceterum Botrys calida ac sicca est secundo excessu; vim habet attenuandi, aperiendi, ac incidendi. In vino pota, vt quidem Dioscor. & Paulus, ὀρθοπνοϊκοῖς. i. non nisi recta ceruice spirantibus auxiliatur. Prodest verò & eadem asthmaticis ac purulenta expuentibus: menses item mouet, & secundas excludit.

Fit ex foliis cum saccharo, quam Conseruam vulgò vocant, ad eadem utilis. Addita carnibus, quæ cum iure coctæ eduntur, ad gratum ipsarum saporem conducit.

Interponitur arida vestimentis non modò vt suauitatem odoris inde contrahant; verum vt & à tineis ac blattis conseruentur, quod ipsa quoque præstat.

De Ambrosia. CAP. XIII.

AMBROSIA vnico similiter caule, eoq; nonnihil striato, fruticis exigui modo assurgit, duos aut tres palmos alto, qui in ramulos, ac alas complures quoque diffunditur: folia haud magna, variè fissa, teneriora, tenuioraq; quàm Artemisiam prioris, quorum minora segmenta tenuia, graueolentis Rutæ foliola quodammodò exprimunt: flores secundum ramulos

Ambrosia.

Matricaria

Recentior ætas, Dioscoridis Parthenium Matricariam appellat; plerique Amarellam: Itali

ramulos sublutei, rotundi, muscosi, absque fructu pereunt: subsunt inferius angulosa, terrestres tribuli instar echinata capitula exigua, numquam florentia, in quibus semen nigricans: radix gracilis, palmaris. Inalbicat è virore tota herba, & gratum odorem spirat.

In Cappadocia spontè nascitur, alibi sata in hortis feliciter adolescit, vbi fecunditate læti soli quandoque luxurians altius attollitur.

Sub finem Æstatis, & flores, & semen Ambrosiæ in Germaniis perficiuntur.

Græcis est *Ἀμβροσία*; Latinis quoque Ambrosia, nec aliud eius nomen cognitum. Plinius Ambrosiam vagi nominasse, & circa alias herbas fluctuari ait. Nam & Botrys, vt scripsimus, à nonnullis Ambrosia dicitur.

Matthiolus & alteram quamdã describit Ambrosiam, à nobis pro secunda ac tenuifolia Artemisia descriptam. Recentior ætas & Ambrosiam quoque siue Ambrosianam aliam nominat, quam sub agrestis Saluæ nomine expressimus.

Vfus autem Ambrosiæ ad ea, quæ repellere & reprimi sit opus. Nam, vt Galenus, imposita vim habet adstringentem ac reprimentem.

De Matricaria siue Parthenio.

CAP. XV.

MATRICARIA plures subinde cauliculos promit rotundos, in alas ac ramulos quosdam subinde diuisos: folia tenera, varie fissa, ambituque crenata, Coriandri prima ac terræ proxima æmulantur, sed tamen maiora; flores in fastigiis ramulorum eminent medio orbiculo siue disco lutei, è quo candida foliola per marginem erumpunt, Chamæmeli floribus similes: radix durior adnatis multis capillamentis confibratur. Tota herba diluto colore viret, grauius olet, ac gustu perquam amara est.

Nascitur in sepibus, in hortis, secus veteres muros: locis gaudet ruderatis: subest sæpenumero radicum fibris aliquis, licet exiguus, carbo, quem inter rudera facile contingit reperiri: de quo Cardanus nugas nonnullas in libris De subtilitate adfert.

Huius verò & species quædam est, flore multiplici ac polyphylo, quæ ex Britannia in Belgij hortos peruenit.

Æstiuus mensibus in vigore ac flore est.

Dioscoridi *Παρθένιον* est, Galeno verò ac eius sectatori Paulo, *Ἀμαράκκος ἢ Ἀμάρακον*. Testatur ipse Dioscorides, Parthenium à nonnullis Amarakum dici & *Ἀσπράγγιον*.

Parthenium Galeno Perdicium siue Parietaria est; & similiter Plinio lib. 22. cap. 17.

Est & tertium Parthenium, Linozostis videlicet siue Mercurialis, quam Diosc. refert aliquos Parthenion nominare; cui accedit & Plinius libro 25. cap. 5. & similiter Appuleius.

2.

Itali *Marellam* : Hispani *Matricaria* : Germani *Mütterkraut* / *Weidblumen* : Belgæ *Water*, & *Moederkruid* : Galli *Marone* : Bohemi *Nzimbara* : ac Angli *Feuerfew* & *Fedderfew* .

Extant & huius inter spurias voces nonnullæ appellationes, vti *Ανθεμίδες*, *Χαμαίμηλον*, *Χρυσόκαλις*, *Μελιβάθρον*, *Αΐδος πεδινόν*, *Solis sæculum*, *Millefolium* . Putatur hæc esse ea, quæ ab Apuleio *Artemisia Traganti* vocatur : verum cum ipse hanc nullis notis exprimat, difficile est affirmare.

Excalfacit autem *Matricaria* insigniter, tertio ordine calida; sicca verò secundo, abstergit, expurgat, aperit, & quæcumque amara possunt, feliciter præstat, ad vterinos affectus non parum confert, menses remorantes cit; secundas, & mortuos educit fœtus, siue eius decocto epoto, vel in balneo incocta, aut etiam cataplasmatis modo pubi imposita. Facit & ad suffocationes ex vtero hunc in modum, & ad eiusdem durities.

Dioscorides etiam *Erysipelatis* & inflammationibus, cum flore imponi vtiliter, tradit. Idem *Parthenium aridum* cum *Oxymelite*, aut vino, aut sale, non secus ac *Epithimum*, pituitam ac bilem atram ducere, & asthmaticis ac melancholicis eodem prodesse modo ait. Vtile quoque in potu calculosis, eodem auctore.

De *Tanaceto*.

CAP. XVI.

Tanacetum.*Tanacetum crispum*.

1. **T**ANACETVM vno aut altero, subinde etiã pluribus caulibus confurgit striatis, in quorum fastigiis aliquot umbellæ, quorũ flores mediis *Anthemidis* aut *Parthenij* orbiculis persimiles, nullis circumpositis aut ambientibus foliolis, auri luteo resplendent colore: folia oblonga sunt, veluti ex pluribus ad vnum congestis pediculum composita, *Agrimoniæ*, aut *Potentillæ* potiùs similia, *filicis maris* satis æmula; sed tamen molliora ac minora, quorum particularia vti *filicis*, vtroque margine ferrata. radix lignosa in plures hinc inde distribuitur fibras, quibus subinde latè serpit. Tota amara herba est, & cù iucunditate quadã graueolens.
  2. Huius & alia quædam reperitur species, cuius folia frequentissimis incisuris dissecta, ac crispa, densam aliquam plumam referre videntur, priori & odore, & sapore, necnon flore planè assimilis.
- Exit *Tanacetum* passim secus agrorum margines, aggeres, hortorum sepimenta. *Crispi* Anglia ferax est.

Tertium

Tanacetum inodorum.

Tanacetum minus.

Tertium etiam reperiri in Prouincia ac Delphinatu haud procul Valentia Gallia; Lobelius tradit; quod foliis primum Tanacetum; flore verò Matricariam referat, omni autem odore destitutum sit. Tale verò & in Pannoniae montibus à se reperitum C. Clusius memoriae prodidit: tum & aliud huic simile, sed flore maiore, & Bellidis maioris fere aequali.

Flores siue potius aurei corymbi Tanacetum, Iunio ac Iulio vigent mense; deperdita inde lutei coloris gratia, succedit semen in ipsis orbiculis, quod Augusto ad perfectionem venit.

Tanacetum nostra aetas appellat: nonnulli Athanasiam, quasi immortalem, quod non citò flos inarescat: Germani *Aemfarn* appellat: Belgae *siemvaer*, & *Wozmeruyt*: Italis *Tanaceto*: Anglis *Tansy*: Bohemis *Brasyt*. Non est Artemisia *μονόβλαστος*, siue unicaulis, ut à nonnullis creditur.

Facultate autem calidum & siccum est Tanacetum, utpote omnibus suis partibus amarum; non tamen secundum vtriusque ordinem longè egrediens.

Semina in vñ sunt vulgi aduersus ventris lúbricos, ac tincas, quas expellunt. Ex tenellis herbae erumpentis foliis, cum ouis placenta Vere conficiuntur, ori nec ingratae nec iniucunda; ventriculo verò etiam vtilis. Nam si qui in eo harent vitiosi humores, eos partim ad concoctionem perducit, partim abstergendo deorsum deducit. Succus herbae cum vino potus, aut eiusdem decoctum, vrinam prouocat, dolores vesicae lenit, & vrinæ stillicidio medetur: idem succus cum oleo rosaceo spinæ ante accessiones illitus, febrium rigores tollere fertur: cum quouis autem oleo, etiam neruorum contractionibus ac doloribus auxiliaris esse.

Dicitur & de radice, quod cum melle aut saccharo condita, aduersus podagram plurimū faciat; si ieiuno ventriculo eius aliquantula pars, cōtinuo aliquo tempore sumatur.

De Tanaceto minore siue albo.

CAP. XVII.

ODORE ac sapore proximè hæc herba Tanacetum exprimit, minus tamen odorata aut amara: caules eius humiliiores, ad pedis altitudinem aut nõ multò ampliorem attolluntur: folia cum circa caules, tum prius enata, variè dissecta atque incisa, Coriandrinis maiora; minora tamen ac tenuiora, quàm Matricariae, ex albido virentia: umbellæ in fastigiis cauliculorum, atque in his flosculi candidi, Millefolij similes. radix lignosa, oblonga, sensim attenuatur, & subinde in ramulos diuarcatur.

D

In Ger-

In Germaniæ ac Italiæ agris, plerisque reperitur locis.

Iulio & Augusto, & quandoque Septembri mense floribus ac semine turget.

Odor, saporque, qualis Tanaceto, speciem eius quamdam esse ostendunt.

Proinde non abs re Tanacetum minus, vel Tanacetum album nominari potest, præsertim cum nullum eius aliud nomen cognitum habeamus. Nam quod pro Sideritide Achillea (si non fallimur) Matthiolus eam exhibuerit, omni ex parte probare non possumus.

Achillea enim Sideritis adstrictione exuperat, & ad sanguinis eruptiones, dysenterias, & muliebria profluvia congruit; at Tanacetum istud citius expurgans ac aperiens esse apparet: maiori Tanaceto uti odore ac sapore, ita & reliquis facultatibus simile, tamen minus potes.

De Bardana, siue Lappa maiore.

CAP. XVIII.

Bardana, siue Lappa maior.

BARDANA folia initio promit amplissima & hirsuta, longè quàm Cucurbita maiora, ac latiora, crassiora item & nigriora, quæ superiore parte saturatius virent, inferiore nonnihil inalbescant: caulis angulosus, crassus, foliis similibus, sed minoribus longè cingitur, hic in alas & ramulos quamplurimos distributus lappas gignit grandes, globatas, pungentibus exiguis aculeis recurvatis vndique asperas, & transeuntium vestitui inhaerentes, e quibus superius flos exit stamineus, colore purpureus: semen intra globosum capitulum perficitur, quod dehiscens lappis, vna cum lanosis pappis, impellente vento, auolat: radix longa, intus candida, foris nigricat.

Nusquam non obuia Bardana secus vias: locis incultis desertisque sponte nascitur; nec lapidosa fugit.

Iunio mense caulis assurgit; altera ex quo nata est anno, lappæ succedunt vna cum floribus ac semine.

Græcis est ἀρκεῖον, item & ἀρκεῖον ἢ ἀρκεῖον; Latinis Personata, Personata, & Arcium: Officinis Bardana, & Lappa maior: Germanis Grosse Kietten; Belgis Grote clissen: Italis Lappola maggiore: Gallis Glouteron, aut Gletteron: Hispanis Bardana: Anglis Great burr: Bohemis Kerpice. Apuleius præter superiores, & alias quasdam Personatæ appellationes refert, ut Dardana, Bacchion, Elephantosis, Nephelion, Manifolium.

Differt autem Arcion & Arctio, ut ex vtriusque descriptione, quæ & apud Dioscoridem & Plinium separatis locis extat, manifestum est: tum & ex cap. XXXIII. lib. V. huius Pempt. ubi eius icon & descriptio habentur.

Proinde non parum falluntur, qui nominum vicinitate decepti, Arcium idem cum Arctio esse rentur.

Facultate autem Bardanæ folia moderatè resiccant, ac discutiunt: radix nonnullæ caliditatis particeps est.

Profunt radices sanguinem & purulenta expuentibus cum pineis nucibus, auctore Dioscoride. Apuleius easdem cum modico salis tritas morsui canis rabidi vtiliter imponi, atque sic ægrum statim liberari ait.

Idem succum foliorum cum melle potui datum, vrinam prouocare, & vesicæ dolores tollere: atque eundem cum vino vetere potum omnes serpentium morsus mirifice sanare. Columella herbam cum sale tritam, & super scarificationem cum ferro factam impositam, venena viperæ pellere; plus verò etiam eiusdem radicem contusam contra serpentes prodesse; strumis item radicem mederi refert. Caulis autem Arcij, priusquam lappæ gignantur, detracto cortice, crudus cum sale & pipere, aut in pinguium carniū iure decoctus non insuauius editur; sic sumptus semen auget, & ad Venerem inuitat: alimentum præterea haud malum

malum

malum corpori, praesertim decoctus, confert. additis pineis nucibus amplius conferre potest, & non minus quam radix rabidis ac haemoptoicis prodesse.

De Lappa minore siue Xanthio.

CAP. XIX.

Xanthium.

LAPPÆ minoris folia, quam superioris, longe minora, dilutius virēt, ad Attriplicis accedunt, ambitu incisuras habent: caulis cubitalis, angulosus, punctis exiguis nigris notatur, & in alas funditur: flosculi ante lappas verticillatim cauliculos ambiunt, sed exigui & citò collabentes: sequuntur lappæ siue fructus è foliorum sinibus, ac in alarum fastigiis oblongi, Oliuæ aut Kornî magnitudine, veluti Platani pilulæ asperi, & contactu vestitui adhærescentes, qui haudquaquam dehiscunt, sed semen conclusi intra se gignunt forma oblongum. radix plurimis fibris firmatur, & haud alte descendit.

Læto & pingui solo, in scrobibus & lacubus, vbi exaruerunt, facile gignitur.

Iulio & Augusto vigent Xanthij Lappæ.

Græcis est *Ξανθιον*, Latini nomen retinent: Officinis Lappa minor, Lappa inuersa, nonnullis Strumaria. Galenus etiam *Φασγανον* appellari ait. Reperitur verò & *Φασγανον* inter spurias *Ξανθιον* appellationes; proprie tamen *Φασγανον, Ξιφιον* est. Germanis *Beulericus*, & *Spitzkietten*; Belgis *Elyne tissen*, *Bedelaers luyfen*: Italis *Lappola minore*: Hispanis *Lappa menor*: Gallis *Petit glauteron*: Anglis *Lowse burre*, & *Uesse burre*.

Ξανθιον autem ab effectu dictum videtur: fructus siquidem, priusquam totus inarescat, collectus, tufus, & in fictili reconditus, ac deinde vsu

exigente acetabuli mensura in aqua tepida madefactus, capillos *Ξανθου*, i. rufos efficit iisdem illitus, capite tamen prius nitro preparato, vt Dioscorides tradit.

Xanthij semen, auctore Galeno, digerendi vim habet, proinde calidum ac ficeum.

Dioscorides fructum commodè tumoribus imponi ait.

De Betonica. CAP. XX.

BETONICA foliis exit oblongis, latis, virentibus, aliquantulum asperis, per ambitum ferre modo incisif, quercus cuiusdam similibus, sed tamen minoribus: caulis tenuis, quadrangularis, aliquantulum hirsutus, pedem (plus minus) altus: flores profert spicatos, colore vt plurimum rubentes, alicubi tamen, sed rarius, albidos: semen succedit oblongum, angulosum: radix ex multis fibris, ab vno dependentibus capite, committitur.

Amat loca opaca; reperitur tamen & in pratis Soli expositis, sed humentibus; adolescit & in hortis.

Iulio mense præcipuè floret.

Græcis *Κίσηρον* & *Ψυχόβορον*: Latinis *Betonica*: à nonnullis *Vetonica*: Plinius lib. 25. cap. 8. in Italia etiam *Serratulam* dici affirmat: recentior ætas aliam ostendit *Serratulam*, de qua mox. Est verò & altera *Betonica* à Paulo Ægineta descripta. Galenus lib. v. de sanitate tuenda *Κίσηρον*, id est, *Betonicam*, etiam *Sarxiphagon* vocari tradit: Diosc. tamè omnino aliam *Sarxiphagon* describit. Officinæ & Itali Latinum nomen retinent: Hispani *Bretonica*: Germani *Braun betonick*: Galli *Betoiné*, & *Betofne* appellant: Angli *Beton*: Bohemi *Buckwice*.

Calida autem & sicca *Betonica* est, & ordine quidem secundo. Incidendi, vt Galenus ait, vim habet. Comitiali morbo obnoxiiis, necnon & ceteris, capite ex frigida causa malè affectis, prodest: pulmonem & pectus cum melle expurgat: iocinoris, lienis, nec

Betonica.

Veronica mas serpens.

non fellis obstructionibus medetur: Regio morbo laborantes reficit, concoctionem ventriculi promouet, acidum eructantibus subuenit, vrinam cit, ad renum & vesicæ dolores utilis, consistentes in renibus calculos rumpit & expellit, menses prouocat, vteri strangulatui medetur, rupta, conuulsæque curat, aduersus serpentum & ferarum morsus, & epota, & vulneribus imposita confert. Laudatur & aduersus Ischiadicos dolores. Aluum dractmarum quatuor pondo sumpta, vt quidem Dios. tradit, subducit. Ex floribus Conserua fit, ad multa utilis, ad capitis tamen dolores præcipuè conferens.

Radix Betonica reficcata, & cum hydromelite denarij pondo assumpta, vomitum cit, & crassos lentosque humores educit; vt quidem huius ætatis nonnulli referunt.

De Veronica sive Betonica Pauli.

CAP. XXI.

VERONICA caulibus dodrantalibus, aut longioribus serpit, & quidem vt plurimum per terram: folia eius latiuscula, Chamædryos repentis maiora, candidioraque; secundum margines, vt illius, ferrata; exigua lanugine pubescunt: flosculi, in pediculis ordine digesti, dilute carulei: semen paruum, rotundum, nigricans, in siliquis planis, exiguum loculum præ se ferentibus

Veronica assurgens.

bus

Veronica pratensis.

bus, cōpletur: radix tenuis huc illuc diuaticatur.

Locis apricis, sabulosis ac arenosis, non raro iuxta tumulos ac aggeres, agrorum sepimenta, quandoque & in saxosis reperitur.

Huius autem & alia quædam species non ac-
cumbens aut proserpens, sed assurgens atque ere-
cta, priori forma satis similis, sed viribus inferior.

Exit & in pratis quædam, ac humentibus; cu-
ius folia minora, virentia, læuia, lanugine carent,
aliâ priori foliis, ramulis serpentibus, dilute cæ-
ruleis flosculis, & theculis similis. Ignaua autem
& nullius vsus hæc habetur.

Iunio ac Iulio quidem floret ac viget, reliquis
anni mensibus etiam viret.

Recentior ætas Veronicam appellat: Germa-
ni *Chrenpzeis*; *Gundheit*; Belgæ *Erenpzeis*. i. ho-
nos & laus: Bohemi *Veronyta*. *Betonica* autem
quæ à Paulo *Ægineta* lib. 7. describitur, & alia à
κέρρω est, conuenire cum hac videtur. Serpit si-
quidem veluti *Pulegium*, ramuli eius tenuiores
sunt: folia forma & magnitudine respondent;
gustabilis qualitas longè quàm *Pulegij* inferior,
ita vt huius comparatione nullam referat. De

hac *Betonica* sic *Paulus*: *Βετονική λεπτοκλων*,
ὅση πρὸς τὸ ἄσπληστα τὰ κλωνία τοῖς τῶ γλήχων
ἔχουσα, καὶ λεπτοτέρα, καὶ σχεδὸν ἄπαια ἡμοιόμοις,
φύεται δὲ μάλιστα ἐν περὶ ὁδοῦ τόποις. id est, *Betoni-*

ca herba est ramulis exilibus, *Pulegio* similibus, sed tenuioribus, & propemodum, si gustes
nullam qualitatem referentibus; nascitur potissimum locis petrosis.

Est autem *Veronica*, quantum quidem gustu agnosci potest, calida & sicca; sed tamen
moderatè.

Huius autem ad cruenta vulnera, diurnas exulcerationes, conferre decoctum, recen-
tiores affirmant: tumores item discutere, præsertim colli: iocinoris ac lienis obstructions
aperire, vrinæ mouere, calculos expellere, renes & vesicam expurgare: quorum postremum
de *Betonica* sua quoque *Paulus*: In renum, inquit, medicinis vtuntur.

Aqua sæpiùs destillata phtisicis, purulentis ac tussientibus utilis perhibetur. Aridæ puluis
drachmæ pondo cum totidem theriacis, aduersus pestilentes febres commendatur.

De Veronica femina dicta, siue Elatine.

CAP. XXII.

CUM *Veronica* legitima vix vllam hæc similitudinem habet, tota molli, tenuique lanu-
gine contegitur; viticulosus suis cauliculis compluribus humi repit. folia veluti *Veroni-*
cæ, sed magis acuminata, nec ambitu serrata. flosculi secundum folia lutei, retrò propendens
habent corniculum instar florum *Linariæ*, aut floris *Regij*. rotunda succedunt veluti *Ana-*
gallidis capitula; in quibus semen. radix fibrosa.

Riguis ac humidis gaudet locis, inter segetes etiam exit.

Æstiuis mensibus florem, ac deinde semen perficit.

Leonhartus *Fuchsius*, & post eum *Matthiolus* *Veronicam* appellant feminam, quibus
superior mas est; potius tamen ad *Elatinem* referenda videtur; quam *Dioscorides* & *Plinius*
aiunt folia habere *Helxines* minora, rotundiora, pilosa; dodrantaes ramulos qui nos senòsve
à radice foliosos, nascique in segetibus ac cultis. Cum qua descriptione hæc herba conuenit:
folia siquidem eius multò quàm *Parietariæ* (quæ propriè *Helxine*) minora ac rotundiora,
pilosa quoque, vt iam scripsimus; dodrantaes etiam ramuli, foliosi, non pauciores quinque
aut sex; nec dissident natales.

De facultatibus autem huius *Veronicæ* nihil apud recentiores extat.

Dioscorides & *Plinius* oculorum fluxionibus & inflammationibus cum polenta folia

D 3

Elati-

Veronica femina Fuchsij, siue Elatine.

Elatines altera icon.

Elatines trita & imposita auxiliari tradunt; Eadem cocta (cum lini femine Plinius) in sorbitione à dysenteria liberare.

Serratula.

De Serratula. CAP. XXIII.

QVAM recentior ætas Serratulam vocat, à Betonica differt: folia eius prima, ac à radicibus exeuntia lata, oblonga, & per margines serræ modo crenata, maiora quàm Betonica: iuxta verò caules laciniosa, profundius altiusque incisa, instar ferè foliorum Scabiosæ. Vtraque autem cum cauliculis mediocriter saturato colore videntur: caules ramosi complures assurgunt, cubito altiores, in quorum fastigiis è minutis squamosis capitulis, flosculi purpurascens. radix fibrosa, multis restat, singulis regerminans, annis.

In siluis, locis opacis ac humentibus, veluti in pratis nascitur, & non modò in Bohemia, Anglia, aut Normannia, verum & in Belgio.

Sub finem Æstatis florem; ac deinde semen perficit.

Recentior ætas Serratulam appellat; differt, vt diximus, à Betonica, quæ & Serratula. Alia eius nomina, si quæ habet, nobis incognita.

Commendatur à nonnullis ad vulnera, & enterocelas, siue intestinorum ramices.

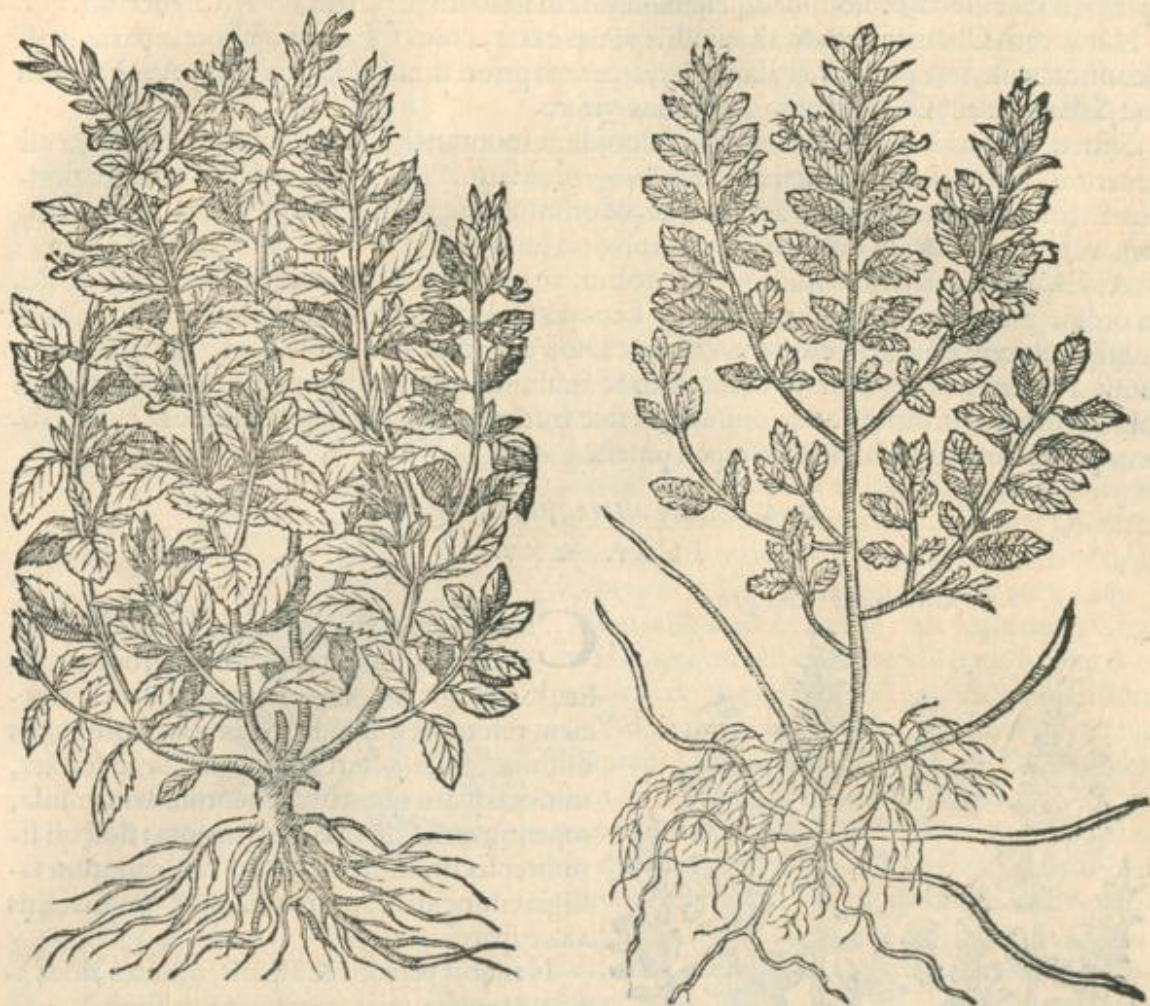
De Chamædry Repente.

CAP. XXIII.

CHAMÆDRYOS veteres nulla quidem genera statuere; nobis tamen haud abs re tria, vt minimum, visa sunt; & excepta ea quidem,

Chamædryes maior repens.

Chamædryes repens minor.

dem, quam Fuchsius Chamædryn feminam facit, Chamæpityis annumerandam. Est autem inter Chamædryes vna procumbens siue Repens: altera *Χαμῆδρις*, ac exigui fruticis instar Assurgens: tertia Siluestris ac spuria.

Prior Chamædryes complurimis humi (vt plurimum) procumbentibus, tenuibus, duriusculis, ac lignosis virgulis, hinc inde sparsis repit, quas foliola conuestiunt exigua, lata, rotundis tamen aliquanto longiora, ambitu ferrata, Quercus cuiusdam similia, sed longè minora, ad Arietini Ciceris particularia proximè accedentia. Flosculi, & iuxta folia, & in coliculorum fastigijs eminent, purpurei. Semen exiguum, nigricans. radix tenuis, & fibrosa serpit, ac subinde noua germina emittit.

In petrosis & asperis nascitur: prouenit verò & quibusdam alijs locis, sed insolatis: in hortis facile comprehendit. Germaniæ vtrique, Italiæ, Galliæ, Bohemiæ, alijsque prouincijs familiaris. nascitur verò quibusdam locis amplioribus folijs, alibi minoribus.

Iulio & Augusto floret: colligitur verò, resiccatur, & ad medicinæ vsus reponitur, etiam prius quàm floreat.

Chamædryn hanc nostri sæculi Medici appellant: Italis *Querciuola*, & *Chalamandrina* dicitur: Hispanis *Chamedreos*: Gallis *Germandree* ou *Chesnette*: Germanis *Klein bathengeit*: sunt qui Triflaginem minorem, & Querculam minorem, aut Serratulam minorem vocitent.

A Dioscoride appellata *Χαμῆδρις* esse existimatur: si tamen Chamædryos descriptio diligenter expendatur, ac deinde Teucrij; hæc non Dioscoridis Chamædryes, sed Teucrion esse mox apparebit. *Χαμῆδρις ἔστι χαμῆδρος ἀνίσταματός*; id est, Chamædryes exiguus est frutex dodrantalis. frutices autem sponte sua assurgunt, & erecti nascuntur, quod hæc Chamædryes haud facit. *Τευκρίον* verò *πῶς ἐστὶν ἰατρικῆς*, hoc est, Teucrion herba est virgulas plures ferens: à quo & Plinius haud est alienus lib. 25. cap. 5. Teucrion, scribens, spargere iuncos tenues; quales vtique huius Repentis Chamædryos tenues coliculi, qui iuncis exiguis haud dissimiles dici possunt, atque eam ob causam Teucrij descriptioni magis accedès quàm Chamædryos.

Sed tamen non absurdum fuerit, Chamædryn etiam hanc appellari. Teste siquidem Dioscoride, Teucrion à nonnullis Chamædryes nominatur: & vice versa Chamædryes ab alijs Teucrion, propter vnus cum alterius in folijs similitudinem.

D 4

Teu-

Teucrion autem, vt Plinius ait, Teucer inuenit: addit, à nonnullis Hemionion, ab aliis Splenion dici: sed hæc nomina ad Hemionitidem herbam pertinent, non ad Teucrion.

2. Huius verò Chamædryos & alia similis species extat, cuius folia maiora auersa parte inalbicant: coliculi, siue potius virgulæ duriores, ceteris priori similis. Hæc fertur in Allobrogum siue Sabaudia ac Delphinatum montibus virere.

Leucas. Sunt qui velint Leucadem hanc esse, & quidem montanam. *λευκαίς* duorum siquidem est generum, vna *ὄρεινῃ* siue montana; altera *ἡμερῆς* siue fatiua. Montana, vt Dios. tradit, latioribus est foliis, femine amariore acrioreque, & omnino efficacior quàm sit fatiua. in tanta autem veterum breuitate quis poterit certi aliquid statuere?

At Chamædryos repens tenuium est partium, ac incidendi facultatem habet; calida & sicca ordine propemodum tertio, veluti de Teucrion Galenus scribit; quamobrem & lienosis confert: Recens siquidem cum oxycrato, vt Dios. aut arida decoctum, potenter lienem absumit. Imponitur verò lienosis cum aceto & ficibus: serpentum verò morsibus cum aceto solo. Potest autem omnia & quæ assurgens siue fruticans Chamædryos, proinde & citra errorem pro Chamedry accipi & vsurari potest.

De Chamedry altera, siue Assurgente.

CAP. XXV.

Chamædryos assurgens.

CHAMÆDRYS altera recto, dodrantali, aut subinde altiore, lignoso, duroque cauliculo assurgit, *χαμίσκου* siue exigui fruticis speciem referens, qui inde in ramulos complures diffusus, folia adfert ambitu incisa ac ferrata, minora quàm quercus, aliàs eorumdem emula, repentis verò Chamædryos maiora: flosculi similiter secundum folia, & ad cauliculorum fastigia eminent subpurpurei. radix multis fibris variè spargitur.

Nascitur petrosis & asperis; montes, loca arida, & aprica amat, nec hortos refugit.

Eodem, quo superior, tempore & flores & semen perficit. Legendam cum semine Dioscorides refert.

Græcis est *χαμίδρις*, à nonnullis *χαμίδρις* ἢ *λίνοδρις*; Latinis *Trixago*, aut *Trisflago*, nec desunt qui *Τριπλειον* vocitèr, Dios. & Plinio auctoribus. Fuchsius & Matthiolus pro Teucrion depinxerunt: Germanis *Grosse Wathengell* / *Grosse Gamanderin*. Potest hæc *Trixago* maior, *Serratula* maior, *Quercula* maior dici.

Ex tertio autem ordine est excalfacientium ac desiccantium, Chamædryos, Galeno iudice, cum amaritudine acrimonia cuiusdam particeps est. Lienes, eodem auctore, colliquat: cum aceto, addit Plinius. Urinas ac menses euocat, crassos incidit humores, viscera ab obstructionibus expedit, incipientibus hydropicis auxiliariis, vt Plinius: aduersus serpentium morsus cum vino & pota & imposita efficax.

Trita ad supra dicta, inquit Dios. digeritur in catapotia, siue, vt Plinius, in pastillas. Purgat vetera vlcera & sordida cum melle; caliginem etià oculorū discutit cum oleo, addit Plinius.

De Chamedry siluestri.

CAP. XXVI.

SILVESTRIS Chamædryos ramulos promit tenues, angulosos, veluti geniculis distinctos, pedem aut subinde cubitum longos; circa quos per interualla folia latiuscula, margine ferrata, quàm repentis siue prioris Chamædryos paulò maiora mollioraque, quernis multò minora: flosculi elegantes ex quatuor foliolis circa fastigia coliculorum ordine digesti, caruleo arrident colore; quibus valuulæ succedunt latiores, in quibus semina parua. radix tenuis, fibris non destituitur. Huius coliculi non in altū rectè assurgunt, nec semper procumbentes

Chamædrysiluestris.

bentes serpunt, sæpè in latus inclinantur, veluti ea quæ *παλιόφυλα* Theophrastus appellat; & tenuibus pilis vnà cum foliolis leuiter hirsuti.

Nascitur pluribus locis in pratis iuxta flumina, riuulos, scrobes, ac fontes, subinde & in nemorosis: & quibusdam locis rarioribus foliis, paucioribusque ramis, alibi ramosior.

Reperitur verò & in siluis ac montibus alibi, quod vel hirsutius, vel flore pallidius: pro loci videlicet & natalium genio, nonnihil à reliquis differens.

Iunio, Iulio, ac Augusto cum floribus viget.

Ante notam Chamædryn vel etiam Teucrion, huic Chamædryos in Officinis nomé accesserat, ac pro Chamædry in medicamentorum compositionibus admittebatur; superioribus deinde in notitiam perductis, Siluestris ac Spuria Chamædry appellari cœpit, à nonnullis verò etiam Teucrion Palustre: Germani *Erdweihrauch*.

Non esse autè Teucrion, nec legitimam Chamædryn, notius est quàm refelli opus habeat. Veteribus cognitam fuisse nò perinde manifestum.

Videretur ea esse posse, vel omnino proxima ei, quam Dios. *ἱερὴ βοτάνη*, id est, Sacram herbam appellat, si modò Herba sacra, & Verbenaca, quæ Græcis *ἄεισπεπών*, differentes sunt. Facit quidem differentes Dioscorides, vnã post alteram seorsim describens: verùm alij Auctores, Galenus videlicet, Paulus, Aëtius, & Oribasius, dum Herbae sacrae nullam faciunt mentionem, sed *ἄεισπεπών* tantummodò; atque hæc ipsa *ἱερὴ βοτάνη* etiam nuncupata reperitur, vnã eamdemque esse variis appellationibus dictam apparet. Quæ si ita se habent, Chamædrysiluestris *ἱερὴ βοτάνη* nequaquam est.

Ceterùm particeps & hæc herba caloris est ac siccitatis, aperiendi atque expurgandi vi non integrè destituitur: potest inter ea, quæ iecur ac lienem aperiunt, admitti.

De Chamæpityis.

CAP. XXVII.

CHAMÆPITYES tres, auctore sunt Dioscoride.

Prima multis per terram cauliculis quasi repit: folia è singulis geniculis promit oblonga, angusta, in tres particulas fissa: flosculi ex alis foliorum lutei. Tota herba nonnihil hirsuta, odore resinam piceam, aut larignam refert. 1.

Dioscorides hanc foliis esse ait Semperuii minoris, tenuioribus, hirsutis, ac pinguioribus: atque huius quidem foliis, non exacte intuenti, mox esse apparet: nam singula foliorum segmenta, ipsa Semperuii minoris folia satis referunt, eius videlicet, quod inter minora Semperuiua primum.

Altera species cauliculis est crassioribus, quadrangularibus, ac geniculatis: ramis recuruis, foliis latis, & multipliciter diuisis; dilute purpureis flosculis, è calycibus veluti Hyoscyami, sed longè minoribus: tenui ac longa radice, adhærentibus aliquot fibris. Et hæc hirsuta, subcandicans, & odore piceæ aut pineæ resinæ; qui Chamæpityos hanc esse speciem ostendit; à vero idcirco recesserunt, qui Chamædryn feminam nuncuparunt. 2.

Ramis hanc Dioscorides esse ait anchoræ in modum recuruatæ. Mirum videtur cur anchoræ comparauerit: sed indicare voluit, repandas sibi inuicem oppositas alas, anchoræ qualemcumque speciem exhibere.

Tertia Chamæpityis tenues omnino promit cauliculos, palmares: foliola perquam exigua: flosculos paruos, è luteo pallentes, ad fastigia cauliculorum: radículas similiter minutas, & tenuissimas: canescunt foliola cum ramulis; odor adest, qualis resinæ pityinæ aut pineæ. 3.

Loca ruderata, saxosa, sabulosa, vineta, & non rarò oliueta Chamæpityes amant: in hortis satè luxuriant.

Iulio ac Augusto cum floribus, succedente mox semine vigent.

Χαμειπύτις, Græcis; Latinis *Ibiga*, *Aiuga*, & quandoq; *Abiga* nominatur. In Officinis *Iua*,
Iua

Chamaepitys prima.

Chamaepitys altera.

Chamaepitys tertia.

Iua Artherica, Iua moschata : Italis *Iua*, *Chamaepitio* : Hispanis & Lusitanis *Pinito*. Apud Germanos *Vergriss mein nicht* : in Belgio, *Wettpyres* : à Gallis *Iue moschate*.

Est autem Chamaepitys, ut ait Galenus, in ficcando ordinis tertij; in calfaciendo verò secundi. expurgat interna viscera : iocinoris ac renum vitii utilis : auriginosis in vino pota prodect : menses cum epota, tum cum melle apposita ducit : vrinam mouet. Ex hydromelite decocta, quadraginta diebus Ischiadicos, ut fertur, sanat. apud Heracleam Ponti, perinde ac Antidoto, aduersus Aconitum ea vtuntur.

Puluis huius cum fico in pillulis sumptus aluum emollit, mammarum duritias discutit : vulnera glutinat : vlcera putrescentia sanat cum melle apposita. Et hæc quidem præcipue prior præstat, reliquæ duæ, prioris vim obtinent, sed non adeò efficacem, Dios. auctore.

De Spuriis Chamaepityos generibus & Anthyllide altera. CAP. XXVIII.

SVPERSVNT præter legitimas Chamaepityes & aliæ duæ ipsis similes, sed spuria ac nothæ. vna Maior; altera Minor est.

1. Maior humi serpit instar prioris Chamaepityos, quam tenuibus, sed tamen durioribus cauliculis, & foliis satis refert; nisi quòd huius subinde extremo margine nonnihil ferræ modo incisa conspiciantur: flos similis, sed colore purpureus: semina in singulis calycibus quaterna: radix

Chamæpitys spuria prior, siue Anthyllis altera.

Chamæpitys spuria altera.

Chamæpityos spuria alterius altera icon.

radix lignosa, crassa, subalbida, gustu amara, Cichorij radici haud multum dissimilis. Tota hæc herba admodum hirsuta est, & odore graui prædita, haudquaquam grato, aut ad Chamæpityos accedente.

Alter a Minor procumbentibus ac tenuibus pediculis, foliisque inter legitimas primæ quoque fati similis, sed flosculi differunt, qui candidi sunt, & inuersos Lamij referunt; ipsis tamen longiores & patentiores: quaterna inde cohærent etiam semina: radícula mediocris crassitudinis.

In nonnullis Hispaniæ regnis, tum & in Narbonensi Gallia, in oliuetis, ac subinde fecus agrorum margines Maior occurrit, Minor quoque ex Hispaniis ad Belgas peruenit, vbi locis incultis prouenire eam Carolus Clusius refert.

Æstate ac Autumno vtraque floret.

Prior

1. Prior à Lusitanis *Yerna crina* dicitur: plerique Iuam moschatam nominant. & similis quidem Iuæ moschatæ siue Aiugæ, quam diximus *Χαμαιπίτω* appellari, sed tamen haudquamquam Chamæpitys, vel odore solo (qui ingratus & grauis est) repugnante. Sed Anthyllis est altera, quam Dioscorides Aiugæ folus ramulisque similem refert, sed hirsutioribus, breuioribus ac asperioribus, flore purpureo, odore admodum graui, qualem hanc esse scripsimus. Haud perperam idcirco a nonnullis Anthyllis Chamæpitydes nominatur, ad differentiam prioris Anthyllidis.

*Anthyllis
altera.*

Dux etenim apud Dioscoridem Anthyllides. vna Lenti similia habet folia, altera, Aiugæ similis, qualis est modò a nobis descripta. Non est autem hæc, nec Kali, nec eius aliqua species: omnes enim Kali species falso humore redundant, ista verò falsugine omnino caret.

2. Altera ad Anthyllidem alteram fortassis & referri poterit: sed tamen spuriam ac Pseudochamæpityn quoque dici quid vetat? est etenim Aiugæ similis, non tamen legitima.

Anthyllidem autem alteram Chamæpityos similitudinem referentem, præter alia, Dioscorides ait, cum aceto mulso comitiales sanare. Galenus hanc subtiliorum esse partium, & magis extergere posse, quam priorem, scribit.

De Chelidonio maiore.

CAP. XXIX.

Chelidonium maius.

CHELIDONII duo ex veterum sententia genera, forma figuraque multum differentia. Vnum Maius: alterum Minus.

Maioris Chelidonij cubitales, graciles, teretes, geniculati, ac nonnihil hirsuti cauliculi in nonnullas alas distribuuntur: folia ex pluribus ambitu crenatis coherent, Ranunculi hortensis filiorum æmula, sed tamen maiora, teneriora, ac lauiora, eque cæsius siue dilute cæruleo colore virefcientia: flosculi Leucois similes, lutei; succedunt siliquæ parua, angustæ, multò quam Leucoij breuiore: semina in his exigua, sublutea. radix breuis, intus forisque croci colore, fibras concolores dimittit. Tota herba graueolens est, & quacumque parte læsa aut vulnerata, lutei coloris succu acrem mordacemque, ac nonnihil amaricantè fundit.

Locis gignitur incultis, secus vias, in vepribus; circa veteres muros, in vmbrosis citius quam in apricis.

Toto anno viret; ab Aprili mensè in multam Æstatem floret: siliquæ interea perficiuntur,

Χελιδόνιον μέγα Græcis; Latinis Chelidonium maius, ac Hirundinaria maior: Officinis Chelidonia dicitur; à quibusdam perperam Celidonium: Italis *Celidonia*: Hispanis *Celiduenha*, *Yerna de las golundrinhas*: Germanis *Bresse Schowurtz* / *Scheittraut* / *Schwalbenkraut* / *Goidtwurtz*: Gallis *Eselere*, ou *Eslayre*: Belgis *Gouwe* / *Stinckende Gouwe* / *Gouwe;tele*: Anglis *Celondine*: Bohemis

Celiden. Inter nothas voces & *παιονία*, *καλαία*, *ἀέβιος*, *γλαυκίθη*, *πάνδιος ρίζα*, *φελομήδεις*, *ὀθόνιον*, & Fabium dici reperitur. Oribasius Synop. lib. 111. Othonnam etiam dici ait. Dioscorides quosdam Othonnam Chelidonij esse succum opinatos fuisse refert. Aliam tamen Othonnam à Chelidonio differentem describit, foliis Erucae foraminosis, de qua Pemptade altera in floris Africani descriptione. Athenæus & à quibusdam Anemonem dici auctor est, multum tamen vera Anemone à Chelidonio differens.

Auicenna cap. 199. Chelidonium appellat Cauchun, & à nonnullis quoque Memiran dici testatur: addit, plerosque Minus Chelidonium, Memiran; Maius verò, Aluardachule siue Alexardahune appellare: cap. verò 486. Memiren lignu esse ait, veluti nodos ad nigredinem declinans, acutius quam sint venæ tinctoru; satis ostendens Memiren à Chelidonio differre.

Μαμίρας.

Meminit Mamiræ & Paulus Ægineta, & Mamiran ceu radiculam quamdam esse ait cuiusdam herbæ veluti nodos frequentes habentem; & quidem alio quam de Chelidonio loco: quod & Chelidonij ac Mamiræ discrimen ostendit.

Dictum

Dicitur autem χελιδόνιον istud, non quòd aduentu χελιδόνων, id est hirundinum, demum proueniat, aut abeuntibus illis pereat; nam, ut diximus, toto anno reperiri potest: sed quia excæcatis pullis hac herba matres restituere visum in opinione sit, sed tamen vana, & à veritate aliena. Læsam siquidem extrinsecus pullorum nonnullorum auium oculorum aciem, interposito tempore spontè restitui, & creberrimè hirundinis, testatur Cornel. Celsus lib. 6. cap. 6. Vnde (ut idem inquit) locus fabulæ per parentes id restitui herba, quod per se fane scit. Affirmat idem Aristoteles De historia animalium lib. 6. Pullorù hirundinis, ait, adhuc recentium oculi, si quis stimulo eos vexauerit, renascuntur, & cernendi vim postea planè recipiunt.

Chelidonium autem maius euidenter calefacit, desiccet, & ordine quidem tertio, atque vnà validè extergit.

Succus herbæ ad visum acuendum utilis est; abstergit enim & discutit crassa, quæ circa oculi pupillam hærent aciem obtundentiâ: & quidem, ut Dios. ait, in æreo vase cum melle decoctus.

Radix Regio morbo medetur, & præsertim citra febrim, ex fellis obstructione nato: aperit enim, & ab infarctu fel & iecur liberat. Manducata eadem radix dentium dolores sedare fertur: prodest & vlceribus serpentibus cum vino.

Succus è foliis, caule, radiceque, ineunte Æstate, inquit Dios. extrahendus; atque in umbra siccatus, in pastillos digeritur.

De Chelidonio minore. CAP. XXX.

Chelidonium minus.

MINVS Chelidonium foliis viret subrotundis, læuibus, glabris, ac resplendentibus; quàm hederæ minoribus. tenues, breues, humique plurima parte procumbentes cauliculi flosculos promunt luteos, quales Ranunculi, quibus & veluti huius exiguum ex seminibus congestum capitulum succedit, verùm minus. radix è tenuibus fibris constat, quibus adhærent aliquot protuberantia veluti grana, triticeis magnitudine similia.

Nascitur in pratis, secus vias, ad scrobes fossasque, locis riguis ac humentibus passim vulgare.

Circa Martij Kalendas exit, paulò post floret; Aprili deficere incipit; Maio integrè perit; post difficile fuerit vel radiculam eius reperire.

Χελιδόνιον μικρόν; Latinis Chelidoniũ minus, & Hirundinaria minor appellatur: in Officinis, ac à nonnullis Scrophularia minor, Ficaria minor: Serapioni Memiren: Italis *Fauoscello*: Germanis *Feigwurtz kraut*/ *Blaternkraut*/ *Kleyn schwalbens kraut*/ *Pfassenhödtlin*/ *Meckenkraut*: Gallis *Esclere*, *petit Bassinet*: Belgis *Speenrupt*, *Cleyn gouwe*.

Potest istud ab Hirundinibus nomen inuenisse suum, nam circa ipsarum hirundinum aduentum apparere incipit, sed tamen prius quàm ipsæ recedant, iam diu euauit.

Calidam quoque ac siccâ facultatem & istud Chelidonium obtinet, ipso etiam maiore acrius ac calidius; Ranunculis potentia proximum.

Cutem celeriter, ut Gal. ac Dios. aiunt, exulcerat: scabros vngues eiicit. Succus radicum per nares attractus, aut ipsis impositus, caput per ipsas nares expurgat.

Posterior ætas ad hæmorrhoides radicibus vnà cum adhærentibus granulis vitur, quæ huius succo, cum vino, aut laborantis vrina permixto sæpius ablutæ contrahuntur, ac dolore sopito resiccantur. Sunt etiam qui existiment, vel gestatam solummodò herbam prodesse aduersus earundem dolores posse.

De Scrophularia. CAP. XXXI.

SCROPHULARIA, quæ Maior cognominatur, quadrangularibus, ac subinde cubito altioribus assurgit caulibus, colore ex obscuriore purpura nigricantibus, interiùs vacuis. fo-

E lia

Scrophularia.

Betonica aquatilis.

lia ab vno veluti geniculo semper bina, contra se posita, lata, acuminata, per margines crenata, vrtice maioris similia, sed maiora, nigriora, & haudquaquam tactu vrentia, siue pungentia: flosculi in summo alarum paruuli, colore obscure purpurei, forma exiguas cassides lauis exprimentes; in rotundis, sed tamen acuminatis capitulis semen succedit exiguum. radix albidula, veluti nodos ac tubercula multa profert, & obliqua vt plurimum nascitur, quandoque idcirco & progerminans.

Secus agrorum margines, in scrobibus ficcis non raro prouenit, ac in siluis.

2. Huic vero & alia caule, foliis, floribus, capitulisque simillima est. caules quandoque paulo crassiores: folia etiam subinde exigua maiora: radices autem huius nequaquam nodosae, aut tubercula eminentia habentes, sed ex multis tenuibus fibris commissae, quibus à superiore potissimum differens est.

Hæc iuxta aquas profluentes emicat; ac secus scrobium riuulorumque margines, ac fluiuiorum ripas: in aridis vix reperitur.

Vtraque Iulio ac Augusto cum flore viget: semen inde maturefcit.

1. Priorem passim Scrophulariam vocant, Maioris cognomen adiiciunt ad differentiã Chelidonij minoris, quod diximus Scrophulariam minorem dici. Appellatur vero & Millemorbia, Ferraria, Caltrangua: ac Germanis Braunwurtz/ Saurwurtz/ Groß Feigwurtzenkraut; Italis Scrofolaria: Gallis Scrophulaire: Belgis Groot Spencrupt. Non est Galeopsis, siue Galeobdolon; desideratur enim præter alia odor grauis, quo Galeopsis prædita est.

2. Alteram Betonice aquatilis nonnulli nominant, parum tamen cum *βέτις*, siue Betonice conuenientem: Clymenon alij affirmant, quod à Dioscoride foliis describitur Plantaginis; cum cuius, haud huius respondent: semen quoque non hederæ, quale Clymeni Plinius esse tradit.

Belgæ hanc *Beetsteyn*, & Sancti Antonij herbam subinde nominant. Ruellius (si non fallimur) Segeiam vulgò Gallorum appellari refert.

1. Vtraque autem facultate calida & sicca est. Prior ad duros glandularum tumores, quos Græci *χρυσόθυρα*, Latini strumas, vulgò scrofulas appellant, & hæmorrhoidum cum dolore tumores prodesse fertur. Nonnulli vel collo appensam, vel aliàs gestatam ad sanitatem conferre te-

re te-

re temerè prædicant: alij radicem cum butyro infulso tufam, loco haud infulato, sed humenti ad dies xv. reponunt, mox lento igne decoquunt, percolatum asseruant, quo strumas & hæmorrhoides illinunt non absque successu.

Alterius folia abiterforia vi prædita, ad prava ac foetida vlcera plurimum prodesse feruntur: & cum melle succus horum decoctus.

De Conyza.

CAP. XXXII.

Conyza maior.

Conyza maior altera.

CONYZÆ duo genera Theophrastus refert: marem & feminam. Dioscorides tertium addit medium quoddam inter utraque. Posterior ætas circa harum notitiam non nihil laborat; plerisque has, nonnullis alias pro Conyzis ostendentibus.

Quæ pro prima legitima Conyza habetur, complures à radice subinde caules promittet, lignosos, sesquicubitales, interdum altiores. folia ex virore pallent frequentia, oblonga, veluti Oliuæ, sed ampliora, duploque vt plurimum maiora. Flosculi ad alarum fastigia alterni, pediculis tenuibus insident, lutei, Erigeri similes, qui in pappos vanescunt; quibus subest semen exiguum, vt Hieracij. radix crassa non absque fibris perennat.

Tota planta cum suavitate quadam graueolens est, hirsuta, pinguis, & lento glutine occupata.

Solo maritimo, & Austrino cælo gaudet, circa Adriatici sinus littora, tum & circa Romam & Florentiam reperitur. In Narbonensi quoque Gallia, haud procul Monspelio, secus vias ac vinearum margines: nec non in agro Valentino & Murciano Hispaniæ, & supra Olyssiponem, teste Carolo Clusio.

Altera Conyza maior, ab aliis pro prima specie iudicata, folia habet, quàm superioris, latiora, instar Verbasculi siue Primulæ Veris, sed tamen minora, nigriora, & lanuginosiora, siue molliora. caules rotundi, sesquicubitales quoque vel altiores, & ipsi lanugine quadam asperi, in ramulos ditiduntur; quorum fastigiis aliquot flosculi adsunt oblongi, staminei, coloris lutei, aut ex luteo nonnihil purpurascens, qui & in pappos soluuntur. radix ramulos hinc inde in obliquum spargit. Et hæc stirps graui quoque, non admodum tamen ingrato odore, prædita est, sed haudquaquam glutinosa.

E 2

Locis

Conyza media.

Conyza mediae species altera.

Conyza minima.

2.

3.

Locis apricis ac aridis frequens; petrosa & veteres etiam muros non refugit.

Medium Conyzae genus candida quoque lanugine pubescit, ac grauis odoris virosum quiddam spirat: folia eius oblonga, digitum lata, caules teretes ac recti, cubito altiores. Flores in fastigijs ramulorum Chamameli similes, sed non medio orbiculo siue disco tantummodo, verum & ambitulutei, & paulo maiores, qui & in papposam lanuginem abeunt. radix fibras dimittit coplures.

Locis gaudet humidis, secus profluentes, vel etiam residues aquas nusquam fere non obuia.

Huius vero & aliud quoddam est genus, caules quod profert crassos, leuiter striatos, sed interiorius inanes vacuosque, circa fastigia in ramulos diuisos: folia, quae caulem plurima ambiunt, margine crispa ac veluti incisa: flores lutei sunt: fibrae similiter pro radicibus nigrae. Molli tenuique lanugine & haec tota incanescit, sed minus graeolens. Flos in lanuginem etiam perit, mellis odorem quadamtenus referens.

Exit in quibusdam Hollandiae aquosis, & ut fertur, circa Atrebatum quoque alicubi fines, locis palustribus.

Minor Conyza exigua est herba, palmum aut dodrantem alta, incana quoque ac lanuginosa, odoreque ceteris referens: folia exigua sunt: flores Chamameli medijs orbiculis, ac Tanaceti similes,

les,

les, è colore luteo subnigricant, qui vti aliorum, in lanuginosos ac molles pappos pereunt: radix tenuis est.

Humidis ac riguis locis creberrima exit.

Præter hanc verò & alia ostenditur Minor, caule cubitali, vel altiore assurgens, eoque gracili, ramofo, hirsuto, atque glutinoso: foliola angusta veluti Linariæ, sed lanuginosa, ac pingua: flosculi secundum ramulos tenues, lutei, in lanuginem abeunt: radix tenuis. hæc, quàm priores, odotior est.

Apud Hispanos in agro Toletano, & in Narbonensi Gallia plerisque locis reperta scribitur.

Florent Conyzæ plurima Ætatis parte; sed tamen prior Maior, & altera Parua sub Autumni tempus potissimum.

Κονύζα, Latinis Conyza; Plinio Cunilago. Gaza Policariam & Pulicariam appellat; differt tamen à Psyllio, quod & Pulicaria dicitur. Officinis incognitæ sunt Conyza.

Priorem nonnulli apud Hispanos *Teruam pulgeram* appellant; alteram Maiorem ad Bacharim Dioscoridis sunt qui referre studeant, cum qua similitudinis tam exiguum obtinet, vt pro ea haberi nequeat. Extant maioris Conyzae inter spurias voces multæ appellationes, vt *κωνοζεματίτης, δαναΐς, πανάχοι, φύκος, ισχύς, δεινόςμορος, βρεφοκτόνος, ανθεΐας, ηδεμίας*; Intybum, Militaris, Deliarium, Febrifuga, Phragmosa, Musteros, Piffa; hanc autem marem Theophrastus appellat.

Mediam Conyzam Germanorum plerique *Dürnwurtz* & *Commerwurtz* vocitant: Bohemi *Staty trauf*.

Minor Theophrasto femina est: aliis Panion, vel Libanotis; vt inter nothas appellationes reperitur.

Ceterum Conyzae omnes calidæ sunt ac siccæ; Media tamen, & Minorum prior, ceteris infirmiores.

Folia earum, quæ viribus præstant, cum vino ad menses ducendos, & fœtus eiiciendos, & contra vrinæ stillicidia, regium morbum, dysenteriam bibi, Dioscorides refert, & Comitiales ex acetò pota adiuuare. Decoctum horum in infessu vuluæ medetur: succus ex oleo efficaciter horroribus oblitur; capitis dolores hoc modo illitus etiam sanat.

Suffitu ac substratu herba serpentes fugat, culices abigit, pulices necat. folia serpentium plagis & tuberculis conuenienter imponuntur; idem auctor: consentit Galenus.

De Cynoglossò. CAP. XXXIII.

CYNOGLOSSO folia sunt oblonga, lata, exigua, molli tenuique admodum lanugine pubescentia, tactu læuia: caulis cubitalis, rotundus, & ipse aliquatenus incanescens, in alias diuisus, circa quas ordine digesti flosculi punice colore purpurascens: succedunt singulis quaternæ simul cohærentia semina aspera, & lapparum modo vestitui inhærentia, mediis inter quæ stilus exiguus, non rarò durus ac pungens. radix crassa, recta, altè dimittitur.

Arenosis, incultis ac desertis locis, subinde etiam nonnihil humentibus gignitur, iuxta semitas item ac vias. Variat autem non rarò huius magnitudo pro regionum, in quibus nascitur, diuersitate, ac cæli mutatione: quibusdam siquidem in regionibus multò quàm in Germania amplior, maioribusque foliis exit; alibi verò etiam minor, humilior, & angustioris est folij, quale, quod Creticum quidam cognominant.

Viget caulis cum floribus Iunio ac Iulio, qui non primo, sed altero vel etiam tertio anno demum assurgit. Primo etenim anno folia tantummodò Cynoglossos promit, caule destituitur, atque hoc tempore à Diosc. obseruata, caule vidua trahitur: Sed non minùs in huius quàm in Dictamni descriptione lapsus est, quòd nullum florem semenque ferre contra veritatem scriptum reliquit.

Græcis *Κυνόγλωσσος* ή *Κυνόγλωσσον* dicitur; Latinis *Lingua canis*. Plinio est Cynoglossos, qui duas eius species refert: sed quæ de priore scribit, ex cap. de Buglossò apud Dioscoridem translata apparent. alteram aut lappas minutas ferre; quæ vtique est Cynoglossos modò descripta.

Extant verò & apud Apuleium, & partim inter nothas appellationes, & alia huius spuria nomina, vt *Φερίγια, έμειώνιον, σπλήνιον*, siue Spleneion, *καβάλλιον*, siue *καβαλλάπον, σκόλιμ*, *πύργις, λδύκελος*, Canina Lingua, Macedonica: Germanis est *Hunds zungen*: Belgis *Monts tou ghe*: Hispanis *Lengua de perro*: Italis *Lingua di cane*: Gallis *Langue de chien*: Anglis *Downdeg tunghe*: Bohemis *Ψη hazpf*.

Aëtius lib. 1. & Tetrabibli tertij lib. 2. Limonium & Cynoglossum eandem esse stirpem sentire videtur: Ad cuius sententiam stabiliendam non parum faciunt, Galenus in lib. de simp. medic. facul. Oribasius, ac Paulus, qui Limonij, siue Lemonij meminerunt, Cynoglossi

Dioscoridis
lapsus.

Plinius
notatum.

Limonij.

Cynoglossum absque flore.

Eufrasia.

Cynoglossum cum flore.

præterito aut suppresso nomine. Rondeletius Glastrum siluestre esse voluit, sed siluestre Glastrum à satiuo perquam exiguum differens est, vt lib. 3. cap. 28. dictum est.

Ceterum Cynoglossi radix & folia, cum mediâ temperaturæ proxima quadam frigiditate, emolliendi quoque vim obtinent.

Aluum, inquit Dios. decoctum herbæ cum vino emollit: alopeciis (quas videlicet acres humores excitant) cum veteri adipe suo folia permixta; & ambustis medentur. addit Dios. & canum moribus. quod fortè è totius substantiæ proprietate possunt. Radix sub cineribus cocta, & subdita, internarum siue cæcarum hæmorrhoidum dolores lenire fertur.

De Eufrasia. CAP. XXXIIII.

TENVIS ac exigua est herba Eufrasia, palmum alta; cauliculi tenues subnigricant ramosi: foliola perquam minuta, ambitu serrata; circa quæ flosculi albicantes apparent, luteis tamen ac purpureis punctis minimis notati. radix tenuis, fibrosa.

Nascitur locis herbosis non omnino aridis, sed incultis, secus agrorum margines, ac vias, non rarè in ipsis vis. Augusto ac Septembri mense passim floret, tuncq; potissimum agnoscitur, & colligi optimum est. colligitur tora, ac resiccata deinde reponitur.

Eufra-

Eufrafiam à multis annis Medici appellant: posteriores *ὀφθαλμική*, Euphrosynien nominant: est tamen & aliud *ὀφθαλμική*, ipsum videlicet Buglossum: à nonnullis verò Ocularis, & Ophthalmica, ab effectu vocatur: Germanis est *Augentrost*: Belgis *Ooghen troost*: Itali, Hispani, ac Galli Latinum nomen seruant: Anglis *Epebricht*: Bohemis *Ambrozka*.

Calida autem & sicca hæc herba, sed tamen magis sicca quam calida.

Ad oculos plurimum commendata. potest & sola & quouis modo assumpta, videndi potentiam conseruare, adaugere, debilem ac deprauatam restituere. Datur autem commodissime in puluerem trita: additur non rarò Fœniculi semen pari pondere, & nonnihil maceris, qui interior est nucis Myristicæ tenuis ac odoratus cortex, quibus sachari tantum additur, quantum est omnium simul pondus. Huius mixturæ cochlear aut per se, vel cum exiguo vino exhibetur manè corpore ieiuno, & quidem per continuos non modò dies, sed & menses quandoque.

Fit & ex Eufrafia vinum vindemiæ tempore, cuius vsu senum etiam oculi reiuuenescere feruntur, auferriq̄e omne oculorum impedimentum, visusq̄e defectionem; præsertim pituita crudisq̄e humoribus redundantibus, vt auctor est Arnoldus Villanouanus.

De Eufrafia altera.

CAP. XXXV.

Eufrafia altera.

QVAM Eufrafiam alteram vocari contigit, cum legitima haudquaquam conuenit, nisi quòd similiter ac illa unicaulis, & ramosa sit. Prodit huic à radice unicus teres cauliculus dodrantalis, nonnumquam etiam pedem superans, in ramulos ac alas complures distributus; quibus folia adhærent parua, oblonga, angusta, acuminata, deorsum vt plurimum reflexa, ac veluti dependentia: flosculi secundum folia exeunt colore rubentes. radix tenues dimittit fibras.

Viginosis, non aridis prouenit locis, in pratis subinde ac umbrosis occurrit.

Iulio ac aliquot post mensibus cum flore conspicitur.

Eufrafia alterius nomen, cur hæc sibi ascriuerit, dici nequit. Cratægonon non esse (quod plerique volunt) caulis a radice unicus, non plures, atque hic quidem nec geniculatus, nec calamo similis, ostendit.

De temperamento aut facultatibus aliis nihil, quod adferatur, occurrit.